

TİHV
TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VAKFI

ULUSAL ÖNLEME MEKANİZMASI

2019 Yılı Değerlendirme Raporu

Türkiye İnsan Hakları Vakfı Yayınları 130

Ankara, Aralık, 2019

TİHV
TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VAKFI

ULUSAL ÖNLEME MEKANİZMASI

2019 Yılı Değerlendirme Raporu

Ankara, Aralık, 2019
Türkiye İnsan Hakları Vakfı Yayınları 130

Türkiye İnsan Hakları Vakfı Yayınları 130

Türkiye İnsan Hakları Vakfı

Mithatpaşa Caddesi No: 49/11 6. Kat 06420 Kızılay/Ankara

Telefon/Faks: +90 (312) 310 66 36 +90 (312) 310 64 63

E-posta: tihv@tihv.org.tr

Web: tihv@tihv.org.tr

EMBASSY OF SWEDEN

Ankara

NORWEGIAN EMBASSY

Bu belgede geçen görüş ve düşüncelerden sadece Türkiye İnsan Hakları Vakfı sorumludur.

İÇİNDEKİLER

1. Giriş.....	5
2. TİHEK'e dair Kısa Bir Değerlendirme.....	6
3. İşkence ve Diğer Kötü Muamele Başvurularına Dair Kurul Kararları.....	9
4. Ulusal Önleme Mekanizması Kapsamında Gerçekleşen Ziyaretler.....	12
A. TİHEK'in Ulusal Önleme Mekanizması Kapsamında Kapasite Sorunu.....	12
B. Ziyaretlerin Değerlendirilmesi.....	14
a. 2018 Yılı Ziyaret Raporları.....	14
b. 2019 Yılı Ziyaret Raporları.....	25
C. Raporu Yayınlanmayan Ziyaretler.....	54
5. Sonuç.....	55

1. GİRİŞ

Türkiye İnsan Hakları Vakfı (TİHV), Birleşmiş Milletler (BM) İşkenceye Karşı Sözleşmeye Ek İhtiyari Protokolün (Seçmeli Protokol) onaylanması ve sonraki süreçte yürütülen çalışmalarda Ulusal Önleme Mekanizmasının hayata geçmesinin önemi konusunda “İşkenceyi Önlemede Ortak Akıl” ve “Ulusal Önleme Mekanizmaları ‘Türkiye İnsan Hakları Kurumu’ Türkiye için Uygun Bir Model mi?”² araştırmalarını yayınlamıştır. 2013 yılından itibaren ise etkin ulusal önleme mekanizmasının kurulması amacı kapsamında gerçekleştirilen uluslararası katılımcılık pek çok toplantı düzenlenmenin ve katılımcısı olmanın yanı sıra, gelinen aşamayı ilgili uluslararası standartları gözeterek yıllık değerlendirme raporları hazırlamıştır.³

Bu çalışma, Seçmeli Protokolün uygulanmasının periyodik olarak izlenmesi amacıyla 2018 Aralık ayından 2019 Aralık ayına kadar süren bir yıllık sürecin Ulusal Önleme Mekanizması kapsamında değerlendirilmesini içermektedir.

BM Genel Kurulu tarafından 18 Aralık 2002’de oylanan ve 22 Haziran 2006’da yürürlüğe giren Seçmeli Protokol’e 2019 yılı Kasım ayı itibarıyla 90 devlet taraftır.⁴ Seçmeli Protokol’ün temel ilkesi insanların özgürlüklerinden yoksun bırakıldıkları mekânlara bağımsız uluslararası ve ulusal organlar tarafından gerçekleştirilecek düzenli ziyaretler sistemi kurmaktır. Bu kapsamda, işkencenin önlenmesi amacıyla, alıkonulma yerlerine haberli veya habersiz ziyaretler yapmak üzere fonksiyonel, yapısal ve personel rejimi açısından bağımsız; finansal ve insan kaynağı açısından yeterli; yetkileriyle alıkonulma yerlerine erişim güvenceleri iç hukukta anayasal ya da yasal olarak belirlenmiş ulusal önleme mekanizmasının kurulup kurulmadığı değerlendirilmektedir.

Daha önceki raporlarımızda da yer verdiğimiz üzere Türkiye’nin ulusal önleme mekanizması, 28 Ocak 2014 tarihinde Bakanlar Kurulu Kararnamesi ile Türkiye İnsan Hakları Kurumu’nun (TİHK) ulusal önleme mekanizması olarak görevlendirilmesiyle ilk kez kurulmuştur.⁵ Paris İlkeleri ve Seçmeli Protokol düzenlemeleri, yanı sıra ilgili sivil toplum örgütleri ile uluslararası toplum ve dahi kamu temsilcilerinin değerlendirmelerine ve TİHK’in bir ulusal insan hakları kurumu sıfatıyla yapısal ve fonksiyonel olarak görev üstlenemeyeceğine yönelik tespitlere rağmen TİHK, ulusal önleme mekanizması olarak belirlenmiştir. Daha sonra ise 20 Nisan 2016 tarihli Resmi Gazetede 6701 sayılı Kanun ile Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK) kurulmuş, ulusal önleme mekanizması olarak belirlenmiş ve TİHK ilga edilmiştir.

1 ALTIPARMAK, Kerem; ÜÇPINAR, Hülya, TİHV Yayınları, Ankara, Mayıs 2008 <http://80.251.40.59/politics.ankara.edu.tr/altipar/Yayinlar/Iskenceyi%20Onlemede%20Ortak%20Akil.pdf>

2 ÜÇPINAR, Hülya: TİHV Yayınları, Ankara, Eylül 2012

3 Değerlendirme Raporları için bkz: <https://tihv.org.tr/ulusal-onleme-mekanizmasi-2018-yili-degerlendirme-raporu/>, <https://tihv.org.tr/ulusal-onleme-mekanizmasi-2017-yili-degerlendirme-raporu/>, <https://tihv.org.tr/ulusal-onleme-mekanizmasi-2016-yili-degerlendirme-raporu-yayin-no-117/>, <https://tihv.org.tr/110-ulusal-onleme-mekanizmasi-degerlendirme-raporu-aralik-2015/>

4 <https://apt.ch/en/opcat-database/>

5 <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/01/20140128-4.htm>

Bu çalışmada TİHEK'e dair ulusal önleme mekanizması kapsamında değerlendirmelerimiz ile TİHEK'in ulusal önleme mekanizması faaliyetleri ve web sayfasında yayınlanan ulusal önleme mekanizması işlevi gereği gerçekleşen ziyaretlerin raporları değerlendirilmeye çalışılacaktır.

2. TİHEK'E DAİR KISA BİR DEĞERLENDİRME

2018 yılı Ulusal Önleme Mekanizması değerlendirme raporumuzda⁶ TİHEK kanununda KHK ile yapılan değişiklikleri ayrıntılı izah etmiş, kurul üyelerinin ve başkanının Cumhurbaşkanı tarafından seçileceği, kurul üyelerinin yetkinliği kriterlerinin ilga edildiğini açıklamış idik.

2018 yılı UÖM Değerlendirme Raporumuza Dair

2018 yılında 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Yasası'nın 8/1, 10/2, maddeleri değiştirilmiş, 10/4-5-6-7 maddeleri de ilga edilmiştir. Buna göre; TİHEK'in kurul üyelerinin tamamı ve kurul başkanı ile ikinci başkanının cumhurbaşkanı tarafından atanacak, TİHEK Cumhurbaşkanının görevlendireceği bakanlık ile ilişkilendirilecek ve cumhurbaşkanının gerekli gördüğü yerde yetkilerini bu bakan vasıtasıyla kullanacaktır; ayrıca kurul üyesi olmak için gerekli olan kurumun görev alanında en az 10 yıllık deneyim sahibi olmak şartı, çoğulcu temsil şartı, iki dönemden sonra kurul üyesi olamama şartı kaldırılmıştır.

Bu değişiklikler ile hâlihazırda bağımsızlığı ve yetkinliği tartışmalı olan kurumun bağımsızlık ve yetkinlik sorunlarını çözmediği gibi yürütme erkine daha bağımlı hale geldiği ortaya konulmuştur.

TİHEK, Ulusal Önleme Mekanizması görevi kapsamında gerçekleştirdiği ziyaretlerden 5 tanesinin ziyaret raporunu web sayfasında yayınlamıştır. Bu ziyaret raporları İşkence Önleme Alt Komitesi tavsiyeleri ve İşkence Önleme Derneği'nin Alıkonulma Yerlerine Ziyaret Rehberi kriterlerine göre incelenmiş ve ziyaretlerin gerekli asgari şartları taşımadığı anlaşılmıştır.

2019 yılı içinde TİHEK'in yasasında olumlu sayılabilecek herhangi bir değişiklik olmaksızın; kurul üyelerinin seçilme usulü ve yetkinlik şartı ile ilgili KHK ile yapılan değişikliğin uygulamasının devam ettiğini belirtmek isteriz.

Kurul üyelerinin eşit temsiline de değişiklik bulunmamaktadır; cinsiyet dengesi, halkın çeşitli gruplarının temsili, etnik, kültürel ve dini azınlıkların temsiliyetine önem vermemesi ile ulusal önleme mekanizmasının bu hassasiyete sahip olmadığı bilinmektedir. TİHEK'in yalnızca bir kadın kurul üyesi bulunması durumu 2019 yılında da değişmemiştir.

⁶ https://tihv.org.tr/wp-content/uploads/2019/08/UOM-2018-Raporu_BASKI.pdf

2019 Mayıs ayında Kurumun web sayfasında 2018 yılı Faaliyet raporu yayınlanmıştır. Rapor girişinde raporun idari faaliyet raporu özelliği taşıdığı, aynı zamanda diğer faaliyetler konusunda bilgi verdiği, fakat üç temel görevinden biri olan “işkence ve kötü muamele ile mücadele” konulu farklı bir yıllık rapor yayınlanacağı, ayrıntılı analizler, çalışmalar, tavsiyeler ve kararların konu edileceği belirtilmiş ve Ulusal Önleme Mekanizması 2018 yılı web sitesinde yayınlanmıştır.

Raporun “vizyonumuz” bölümünde *“Yapılan haksız ithamları cevaplandırabilen ve yeni evrensel haklar tespit edebilen bir kurum olmak”* ibareleri son derece dikkat çekicidir. Yanı sıra kurul üyelerinin bu yıl içinde şahsi sosyal medya hesaplarından ve hatta basına verdikleri çeşitli demeçlerden bağımsızlık konusuna dair kriterleri sağlama hususunda kaygı duymadıklarını da göstermektedir.

Kurum tarafından bu dönem sempozyumlar ve çalıştaylar düzenlenmiş ise de; bunların içerikleri itibariyle insan hakları savunucuları ve sivil toplum örgütleri tarafından sıklıkla eleştirildiğini söylemek gerekir.

Kurumun bilinirliği ve görünürlüğü konusunda geçen yıllarda olduğu gibi eksiklik devam etmektedir. Kurumun web sayfası bu dönemde daha aktif kullanılmakta ise de mükerrer defalar denemeler yapılmasına rağmen, Kasım 2019 tarihi itibariyle online başvuru ve görme engelli sayfası butonları çalışmamaktadır.

Kuruma 2017 yılında bütçe başlangıç ödeneği olarak 6 milyon 844 bin TL ayrılmışken, ayrılan bu bütçenin 4 milyon 135 bin TL’lik kısmı harcanmıştır. Kurumun 2018 yılında aldığı başlangıç ödeneği 8 milyon 054 bin TL iken bu yıl için ayrılan ödenek aşılı olarak 8 milyon 174 bin TL harcama gerçekleştirilmiştir. 2019 yılı bütçesi yüzde 61 oranında arttırılarak 12 milyon 972 bin TL bütçe belirlenmiştir. 2020 yılı için kurumun bütçesi yüzde 32 arttırılmış ve 17 milyon 122 bin TL bütçe miktarı ayrılmıştır. Kurumun bütçesi yıllara göre artış sağlarken; ulusal önleme mekanizması, ayrımcılıkla mücadele ve ulusal insan hakları kurumu görevlerinden beklenen ve umulan çalışmalar gerçekleştirilmemektedir.

Türkiye İnsan Hakları Vakfı 2013 yılından bu yana düzenlediği Ulusal Önleme Mekanizmasının etkin olarak gerçekleştirilmesine yönelik uluslararası katılımcılı çalışma toplantılarının dördüncüsünü 24 Eylül 2019 tarihinde Ankara’da gerçekleştirmiştir. TİHEK Başkan ve kurul üyeleri ile kurumda çalışan hâkim ve insan hakları eşitlik uzmanları ile ilgili kamu kurumları ve sivil toplum temsilcilerinin yanı sıra BM İşkence Karşıtı Komite Başkanı Dr. Jens Modvig ve BM İşkence Önleme Alt Komitesi Başkan Yardımcısı Prof. Nora Sveaass’ın da katıldığı çalışma toplantısında Ulusal Önleme Mekanizmasının kuruluş sürecinin ve beş yıllık uygulama sürecinin gerek Seçmeli Protokolden kaynaklı yükümlülükleri, gerekse de Alt Komite’nin tavsiyeleri çerçevesinde değerlendirilmiştir.

İşkencenin Önlenmesi Alt Komitesi (SPT) Tavsiye ve Değerlendirmeleri

Birleşmiş Milletler İşkencenin Önlenmesi Alt Komitesi (SPT) 2015 yılında, henüz TİHEK kurulmadan önce, Türkiye İnsan Hakları Kurumu’nun ulusal önleme mekanizması

görevini yürüttüğü dönemde bir ziyaret gerçekleştirmiş, ziyarete dair raporunu 14 Temmuz 2016 tarihinde Türkiye'ye iletmış fakat Seçmeli Protokol'ün 16/1 maddesi gereği yayınlanması ülkenin izni şartına bağlı olduğundan bugüne kadar yayınlanamamıştı. Yaklaşık 3 yıl sonra 17 Ekim 2019 tarihinde, Türkiye raporun yayınlanmasına izin vermiş ve 12 Aralık 2019 tarihinde de rapor yayınlanabilmiştir.⁷

Raporda;

- Ulusal önleme mekanizmasının kurumsal yapısının taraf devletin takdirine bırakıldığı, Taraf devletin ise Alt Komite'nin rehber ilkelerine ve Seçmeli Protokole tam uyumlu bir mekanizma kurulmasını garanti altına alacak yasayı yapması, ve Ceza Muhakemesi Kanunu'nu ve diğer ilgili kanunların UÖM'ün etkin çalışabilmesi için uyumlu hale getirilmesi, Yasası yapılırken sivil toplum ve siyasi partilerin etkili katılımının sağlanması, (21.paragraf)
- UÖM'ün kişilerin özgürlüğünden mahrum bırakıldığı yerlere hızlı, düzenli ve engelsiz ulaşım sağlayabilmesi için tam yetkilendirilmesi, Mali ve operasyonel bağımsızlığının sağlanması için UÖM'ün bütçesinin de bağımsız olması, Kurul üyelerinin bağışıklık ve dokunulmazlığının sağlanması, (22. Paragraf)
- 11 üyeden 9'unun Cumhurbaşkanı veya Bakanlar Kurulu tarafından seçilmesinin kurum bağımsız olmadığı algısına yol açtığı ve bunun sivil toplum ve kamu ile işbirliğine engel olduğu, (24. Paragraf)
- İşkencenin önlenmesi konusunda tecrübe sahibi sivil toplum örgütleri ve diğer ilgililerin katılımına açık olması, (25. Paragraf)
- Ulusal insan hakları kurumu ve ulusal önleme mekanizması fonksiyonlarının net bir şekilde ayrılması, (26. Paragraf)
- Paris Prensiplerine göre kurumsal ve fonksiyonel bağımsızlığını sağlayacak yasal düzenlemeleri yapması, (27. Paragraf)
- Kurumun, ilgili diğer kurumlarla birlikte işkence önlemede nasıl işbirlikleri kuracağına dair yol haritasını çıkarması, (33. Paragraf)
- Kurumun bilinirliğini arttıracak adımlar atması, takip raporları ve ziyaret raporlarını kamusal hale getirmesi, yıllık rapor hazırlaması ve Alt Komite'ye iletilmesi, (34. Paragraf)
- Tüm alıkonulma yerlerine ulaşabilecek kapasiteyi sağlaması, gerekirse bölgesel temsilcilikler kurması, (38. Paragraf)
- Kurumun yeterli mali ve insan kaynağının yaratılmasının yasal zorunluluk olduğunu hatırlatarak; üyelerinin işkence ve kötü muamele riskleri ile ziyaret metotlarına dair eğitilmesi ve mesleki bilgi ve yetenekleri ile donatılmış olmasını sağlaması, (40. Paragraf)

7 https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CAT%2fOP%2fTUR%2f1&Lang=en

- Alt Komite'nin kurumla ilgili yasal değişiklik ya da politika değişikliği durumlarında bilgilendirilmesi (45. Paragraf) konularında tespit ve tavsiyelerde bulunmuştur.

Türkiye'nin Alt Komite'nin raporunun kendisine ulaşmasından itibaren 6 ay içinde tavsiyelerin yerine getirilmesi ile ilgili cevap vermesi gerekmekte iken; yaklaşık üç yıl sonra cevap vermiş ve aynı tarihte cevabının yayınlanmasına da izin vermiştir. Her ne kadar 17 Ekim 2019 tarihinde cevap vermiş olsa da cevaplardan Ulusal Önleme Mekanizması işlevi gören TIHEK'in güncel durumu ve 2018 yılında yasasında meydana gelen değişikliklere yer verilmediği dikkat çekmiştir. Kaldı ki bunun dışında da SPT'nin raporunda yer verdiği tespit ve değerlendirmelere cevap niteliğinde olmadığı ve bununla birlikte raporun gerekliliklerini aradan dört yıl geçmesine rağmen yerine getirmediği de görülmüştür.

3. İŞKENCE VE DİĞER KÖTÜ MUAMELE BAŞVURULARINA DAİR KURUL KARARLARI

2018 yılı faaliyet raporunda kuruma 2018 yılında **1107 başvuru yapıldığı belirtilmiştir.**

Bu başvurulardan **598'inin** özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişiler tarafından yapılması nedeniyle **Ulusal Önleme Mekanizması kapsamına** alınmasına karar verilmiştir. **598 başvurudan 103'ünün işkence ve diğer kötü muamele şikâyeti** nedeniyle yapıldığı bilgisi verilmiştir.

Özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişiler tarafından yapılan ve fakat Ulusal Önleme Mekanizmasının görev alanına girmediği tespit edilen **65 başvuru işleme konulmamıştır.**

324 başvuru hakkında ise ön inceleme şartlarını taşımaması nedeniyle **ret kararı verilmiştir.**

76 başvuru ilgisi nedeniyle veya telifisi güç veya imkânsız zararlar doğmaması için **ilgili idarelere yönlendirilmiştir.**

Ön inceleme şartlarını taşıyan **133 başvuru ise incelemeye alınmıştır.**

Ulusal Önleme Mekanizması Birimi tarafından incelemeye alınan 133 başvurudan yargı yetkisinin kullanımına ilişkin olduğu ve kurumun görev alanına girmediği tespit edilen **13 başvuru hakkında İncelenemezlik Kararı**, insan hakları ihlali olduğu iddia edilen uygulamaya son verildiği veya mağdur açısından bu sonucu sağlayacak çözümlerin sağlandığı **5 başvuru için "uzlaşma kararı"** ve **11 "ihlal olmadığına ilişkin karar" verilmiştir**, kalan 103 başvurunun incelenmesine 2019 yılında devam edilmiştir.

Kurumun web sayfasında "kurul kararları" bölümünde yayınlanan, 8'i hakkında 2018 yılında karar verilmiş, 25'i hakkında 2019 yılında karar verilmiş olmak üzere toplam 33 adet Ulusal Önleme Mekanizması Birimi tarafından değerlendirilen karar bulunmaktadır. Bunların başvuru tarihlerine dikkat edildiğinde çoğunun 2018 yılı içinde iletilen başvurular olduğu anlaşılmaktadır. Bunların biri hariç tamamı hakkında "insan hakları ihlali olmadığına" ya da "kabul edilemez olduğuna" karar verilmiştir. Ayrıca 2018

yılında 1 adet, UÖM kapsamında değerlendirilmeyen fakat “kötü muamele yasağının ihlal edildiği”ne dair verilen karar mevcuttur.

2019 yılında başvuru sayısı bilinmemektedir. İşbu raporun yazıldığı dönemde 2019 yılında yapılan başvurulardan karara bağlanan ve web sayfasında yayınlanan yalnızca 1 başvuru bulunmaktadır. 2019/43 karar sayılı bu başvuru da vekâletnamesiz avukat tarafından, hükümlü olan bir kişinin yoğun bakım ünitesinde yatmakta iken yatağa kelepçelenmiş olduğu iddiasıyla yapıldığından ve olayın önemine binaen re’sen inceleme kapsamına alınmış ve UÖM birimi tarafından UÖM işlevi kapsamında ziyaret düzenlenmiştir. İnceleme sonucunda; Jandarma Komutanlığı ve Hastane tarafından “kötü muamele yasağının ihlal edildiği”ne karar verilmiştir. Karara karşı iki üyenin muhalefet şerhi yazdığı görülmüştür. Gerekçesi UÖM’ün görevinin işkence ve kötü muameleyi önlemek olduğu, kurumun suç soruşturması yapamayacağı, bunun usulen yerinde olmayacağı, hak ihlali çerçevesince ele alınıp değerlendirilmesinin önleme mantığı içinde yer bulmayacağıdır.⁸

Dikkat çeken bir başka muhalefet şerhi de 2019/44 sayılı karara⁹ ilişkindir. Cezaevinde eğitim hakkının ihlal edilmesiyle ilgili yapılan başvurunun kabul edilemez olduğuna dair verilen karara kurulun iki üyesi muhalefet etmiştir. Muhalefet şerhinin gerekçesinde; ayrımcılık yasağına ilişkin kurumun başvuru kabul etmesiyle ilgili sorun olmadığı fakat Ulusal Önleme Mekanizması kapsamında başvurularda ortada sorun olduğu, kurumun UÖM kapsamındaki görevinin 6701 sayılı yasaya göre işkence ve kötü muamele ile mücadele etmek, ulusal önleme mekanizması olarak görev yapmak, özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek olduğu, bu kapsamda bazı soruların ortaya çıktığı, hangi başvuruların UÖM kapsamında kaldığı, ceza ve tutuklevlerden veya özgürlüğünden mahrum kalınan yerlerden yapılan her başvurunun UÖM kapsamında olup olmadığı; işkence ve kötü muamelenin TCK’da suç olarak tanımlandığı, kurumun böyle bir iddia ile karşılaşması durumunda ancak suç duyurusunda bulunabileceği, bu şekilde başvuruları işleme koymaması gerektiği, işleme konamayacak bir başvuru için ihlal incelemesi yapıldığıdır.

Ulusal Önleme Mekanizması birimi görevi kapsamında, iletilen başvurulardan ilk kez ‘kötü muamele yasağının ihlal edildiği’ ne karar verdiği anda muhalefet şerhleriyle birlikte sorun gündeme gelmiştir.

Kurumun yasasına göre hangi başvuruların Ulusal Önleme Mekanizması kapsamında kaldığı bir tarafa; bu noktada sorunun temeli Ulusal Önleme Mekanizması’nın başvuru alması ve bunları karara bağlamasıdır.

Her ne kadar 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları Ve Eşitlik Kurumu Kanunu’nun ‘Kurumun Görevleri’ başlıklı 9. Maddesi;

8 https://www.tihек.gov.tr/upload/file_editor/2019/10/1571991541.pdf

9 https://www.tihек.gov.tr/upload/file_editor/2019/10/1571992181.pdf

“1) İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsanî veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol hükümleri çerçevesinde ulusal önleme mekanizması olarak görev yapmak.

i) Özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek.” düzenlemeleriyle Ulusal Önleme Mekanizmasının başvuru almasını ve bunları inceleyerek karara bağlamasını öngörüyor olsa dahi;

Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği tarafından hazırlanan ve 2018 yılında yayınlanan Ulusal Önleme Mekanizmalarının Rolüne dair Uygulama Rehberi’nde;

“Görevinin karakteri önlemektir; ziyaret işlevlerini yerine getirirken bu gibi durumlarla karşılaşmalar dahi, UÖM’ler soruşturma yapmaz ya da işkence ve kötü muamele şikâyetleri ile ilgili hüküm vermezler. UÖM’lerin kurulmasına ilişkin mevzuat, yetkili makamları ve diğer paydaşları UÖM’ün tavsiyelerini yerine getirmeye ve tavsiyeleriyle ilgili diyaloga girmeye zorlamalıdır.

*ULUSAL ÖNLEME MEKANİZMASI SORUŞTURMA ORGANI DEĞİLDİR. Bir UÖM’in görevi, önleyici yaklaşımıyla, işkenceye karşı çalışan diğer organlardan farklıdır: işkence veya kötü muamele ile ilgili şikâyetleri araştırmak veya değerlendirmek yerine, kalıpları tanımlamak ve sistemik işkence risklerini saptamayı amaçlamaktadır.”*¹⁰ değerlendirmelerinde bulunmuştur.

Kaldı ki işkence yasağı kapsamında devletin pozitif yükümlülüğü gereği sorumluların tespitine ve cezalandırılmalarına imkân verecek şekilde etkili ve yeterli bir soruşturma yürütülmelidir. “İşkence ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı, Aşağılayıcı Muamele veya Cezaların Etkili Biçimde Soruşturulması ve Belgelendirilmesi için El Kılavuzu” olarak nitelendirilen “İstanbul Protokolü”nde de konuya ilişkin bazı kriterler mevcuttur. Buna göre; işkence gördüğü iddia edilen kişinin ve tanıkların ifadesi alınmalı, sorumlular hakkında kovuşturma yürütülebilmesi için gerekli tıbbi deliller de dâhil olmak üzere her türlü delili ortaya çıkarılmalı ve muhafaza edilmeli, iddia edilen işkence olayının ne zaman, nasıl nerede gerçekleştirildiği ile birlikte belli bir model veya uygulama biçimine uyup uymadığı tespit edilmelidir ve bunlar hızlı ve etkili bir biçimde yapılmalıdır.

TİHEK’in Ulusal Önleme Mekanizması birimi kendisine başvuran ve işkence yasağının ihlal edildiği şikâyetini ileten kişilerle ilgili olarak kurul kararlarından anlaşıldığı kadarıyla; öncelikle kişinin başvuru dilekçesinde belirttiği hususlar doğrultusunda idareden bilgi istemektedir ve gelen cevabı da başvurucaya iletip, başvurucaya cevabına göre bir değerlendirme yapmakta ve ‘kabul edilemezlik’, ‘insan hakları ihlali yapılmadığına’ ya da yapıldığına karar vermektedir.

Bir kez daha belirtmeliyiz ki; UÖM’ün işlevi işkencenin ortaya çıkmadan önce önlenmesidir, işkence soruşturmalarına dair karar vermesi Seçmeli Protokol’ün ruhuna da aykırıdır.

10 https://www.ohchr.org/Documents/Publications/NPM_Guide_EN.pdf

Yanı sıra İstanbul Protokolü ve diğer uluslararası mevzuat ve belgeleri ile içtihatlarına uygun olmayan bu tür yöntemler ile ele alınması, işkencenin ihlaline yönelik etkili bir soruşturmanın önünü açmak yerine tam tersi kişilerin yaşadıklarını iddia ettikleri işkence yaşağı ihlallerinin üstü kapatılmakta, savcılık soruşturmasına dahi dönüşmesi engellenmektedir.

TİHEK'in Ulusal Önleme Mekanizması fonksiyonu tam olarak yerine getirebilmesi için Ulusal Önleme Mekanizması Biriminin işkence yaşağı nedeniyle başvurulara dair ihlal incelemesi yapması yetkisinin ortadan kaldırılması gerekmektedir.

4. ULUSAL ÖNLEME MEKANİZMASI KAPSAMINDA GERÇEKLEŞEN ZİYARETLER

2019 yılında Türkiye'de yaygın işkence ve zorla kaçırma olayları yaşanmıştır. Özellikle basına yansıyan ve yaşandığı günlerde Barolar ve sivil toplum örgütleri tarafından raporlaştırılarak çeşitli adli soruşturma aşamalarına getirilen olaylar bakımından -örnek olarak; Ankara Emniyet Müdürlüğü Mali Suçlar şubesinden Dışişleri Bakanlığı çalışanlarına uygulanan işkence, Urfa Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Şubesinde yaşanan işkence, Van ilinde kayyum protestolarında engelli ve çocuklara uygulanan işkence, Ankara ilinde polis olduğunu beyan eden kişilerce kaçırıldıktan sonra 6-7 ay boyunca kayıp olan kişilerle ilgili iddialara dair- TİHEK'in kamuoyuna yansımış inceleme ya da araştırması bulunmamaktadır.

Öte yandan kurumun ziyaret takvimine göre gerçekleştirdiği ziyaretler ise aşağıda değerlendirilecektir.

A. TİHEK'İN ULUSAL ÖNLEME MEKANİZMASI KAPSAMINDA KAPASİTE SORUNU

Ulusal Önleme Mekanizması kişilerin özgürlüklerinden mahrum bırakıldığı yerlere düzenli ziyaretlerde bulunacağı bir sistemdir. Türkiye'de kişilerin özgürlüklerinden mahrum bırakıldığı yerlerin sayısını ve bu yerlerde tutulan kişilerin sayısını tam olarak saptamak mümkün olmamakla birlikte;

- i. Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkif Evleri Genel Müdürlüğü verilerine göre Türkiye'de 355 ceza infaz kurumu bulunmaktadır. 16.11.2018 itibariyle 260.144 tutuklu ve hükümlü vardır.¹¹
- ii. Emniyet Genel Müdürlüğü'nün sadece 2019 yılının ilk 6 ayında yaptığı gözaltı işlem sayısı 123.594'tür.¹²
- iii. Jandarma Komutanlığı Genel Müdürlüğüne dair net bir bilgi bulunmamakla birlikte her ay ortalama 2 bin ila 3 bin kişi hakkında gözaltı işlemi tesis edildiği bilgisi mevcuttur.¹³

11 https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/komisyon_tutanaklari.goruntule?pTutanakId=2222

12 <https://www.egm.gov.tr/>

13 <https://www.jandarma.gov.tr/veriler>

- iv. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü İstatistiklerine göre Türkiye’de 111 Çocuk evleri sitesi bulunmaktadır ve buralarda bakılan çocuk sayısı 6383’tür.¹⁴
- v. Aile, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Hizmetleri Bakanlığı’na bağlı 171 Yaşlı bakım ve rehabilitasyon merkezi bulunmaktadır ve buralarda 17.723 kişi kalmaktadır.¹⁵
- vi. Aile, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Hizmetleri Bakanlığı’na 249 Engelli Bakım Merkezi bulunmaktadır.¹⁶ 249, bunların kapasitesi 23.742’dir. 260 Özel Bakım Merkezi (Umut Evi) mevcuttur, kapasitesi ve kalan sayısı bilinmemektedir.
- vii. Göç İdaresi verilerine göre Türkiye’de toplam 25 Geri Gönderme Merkezi bulunmaktadır, 15.476 kişi kapasiteleri mevcuttur.¹⁷
- viii. Türkiye’de 10 adet Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi bulunmaktadır. Ayrıca hastanelerin yataklı psikiyatri hizmeti veren bölümleri mevcuttur.
- ix. Ayrıca havaalanı transit geçiş alanları, yatılı okullar, askeri cezaevi ve disiplin koşullarında tutulanların sayıları ve alıkonulma birimlerinin sayısı bilinmemektedir.

Tüm bu sayılanlar dâhil edildiğinde Ulusal Önleme Mekanizmasının görev alanında çok sayıda alıkonulma merkezi ve alıkonulan ya da koruma altına alınan kişi bulunduğu açıktır.

Alıkonulma birimleri ve alıkonulan kişilerin sayısının yüksekliğine karşın; Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumunun 2018 yılı Faaliyet raporunda kurumda toplam 15 insan hakları ve eşitlik uzmanı istihdam edildiği bilgisi verilmiştir. Kurumun Ulusal Önleme Mekanizması dışında ‘Ayrımcılıkla Mücadele’ ve ‘Ulusal İnsan Hakları Kurumu’ görevleri bulunduğunu ve 15 kişilik uzman kadrosundaki görevlilerin hangisinin hangi işlev nedeniyle çalıştığının belirlenmiş olmadığını da hatırlatmak isteriz.

İşkence Önleme Derneği’nin alıkonulma yerlerine ziyaret kılavuzunda belirttiği tavsiyelere göre; ziyaretleri gerçekleştirecek heyetin, ziyaret edilecek yerin özelliğine göre oluşması gerekir, bir alıkonulma merkezine 4 kişilik bir heyetin bir yılda son derece sınırlı sayıda ziyaret yapabileceği aşikârdır. Kaldı ki ortalama 400 kişinin alıkonulduğu bir merkezde yapılacak ziyaretin, görevliler ve alıkonulanlar ile görüşmeler yapılacağı da dikkate alınarak, 3 gün sürmesi beklenir. Ziyaretlerin devamında tavsiyeleri içeren raporların yazılması ve tavsiyelerin yerine getirilip getirilmediğinin izlenmesi için yeni ziyaretler gerçekleştirilmesi gerektiği düşünüldüğünde kurumun üstün çabasının dahi yetersiz kalacağı açıktır. Üstelik kabaca yukarıda belirttiğimiz Türkiye’de alıkonulma merkezlerinin ve alıkonulan kişilerin sayısı dikkate alındığında ziyaretlerin verimliliği ve alanın gereksinimlerine karşılık verebilmesi için Türkiye’nin Ulusal Önleme Mekanizmasının uzman kadrosunun ve ziyaretlerinin yetersizliğinin ötesinde olanaksızlığı ortadadır.

14 <https://www.ailevecalisma.gov.tr/uploads/chgm/uploads/pages/istatistikler/2018-5c62a51c75b1f.pdf>

15 <https://ailevecalisma.gov.tr/eyhgm/kuruluslar/yasli/>

16 <https://ailevecalisma.gov.tr/eyhgm/kuruluslar/engelli/>

17 <https://www.goc.gov.tr/geri-gonderme-merkezleri33>

Yukarıda belirtilen hesaplamalar bir yana; kurumun faaliyet raporuna göre 2018 yılında 27 ziyaret gerçekleştirilmiştir.

Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulunun ziyaretlerin hangi sıklıkla gerçekleştirileceğine ilişkin 2018-07 sayılı kararı raporlarda zikredilmekle birlikte, söz konusu kararın içeriğine dair kamuoyuna aktarılan bilgi mevcut değildir. Öte yandan kurul kararı ile yıllık ziyaret takvimi oluşturulduğu ve bu takvime göre ziyaret yapıldığı bilgisi 2018 yılı faaliyet raporunda belirtilmiştir. Yıllık ziyaretler için kurul kararı ile takvim oluşturulması iki açıdan tercih edilmemesi gereken bir uygulamadır; birinci olarak ziyaretlerin anlık ihtiyaçlar ya da basından ve sivil toplum örgütlerinden gelen bilgiler dairesinde yapılamayacağı anlamına gelmekte, ikinci olarak ise hâlihazırda habersiz ziyaret uygulamasını çok tercih etmeyen kurumun, nadir de olsa habersiz ziyaretlerinin de çok öncesinden planlama yapıldığından ziyaret edilecek merkezin haberdar olması ihtimalini doğurmaktadır.

Yine faaliyet raporunda *“2018 yılında Ulusal Önleme Mekanizması kapsamında gerçekleştirilen 27 merkezde bulunan toplam 57 bin 327 özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişinin yaklaşık olarak 3 bin tanesiyle yüz yüze görüşme gerçekleştirilmiştir”* ibaresi bulunmaktadır. Ziyaretlerin büyük bir çoğunluğunun bir günde sona erdiği bilindiğine göre, 3 bin kişi ile yaklaşık 28 günde ve aynı zamanda ziyaret edilen merkezin görevlileri ile de görüşme yapılarak ve merkez gezilerek gerçekleşmesi hayatın olağan akışına aykırıdır.

Ziyaretler sonrası, ziyaret edilen merkezlere ve ilgili kurumlara yönelik tavsiyeler verildiği, fakat bu tavsiyelerin takibinin merkez ile yazışma usulü ile yapıldığı bilgisi de yine faaliyet raporunda belirtilmektedir.

B. ZİYARETLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

a. 2018 YILI ZİYARET RAPORLARI

TİHEK'in web sayfasında 2018 yılında gerçekleşen 13 adet ziyaretin raporu yayınlanmıştır. Aşağıda 2018 yılına dair Türkiye İnsan Hakları Vakfı Ulusal Önleme Mekanizması 2018 Değerlendirme Raporunda incelenmiş olan 5 ziyaret raporu haricinde 2018 yılı değerlendirme raporumuz yayınlandıktan sonra web sitesinde yayınlanan 8 ziyaret raporu incelenecektir.

i. 2018/11 sayılı Ankara Açık Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti¹⁸

17.05.2018 tarihinde gerçekleşen ziyarete dair rapor 2018 yılının Aralık ayında internet sayfasında yayınlanmıştır.

Ziyaretin hazırlık süreci ve ziyaret heyetinin oluşumuna ve hangi ihtiyaca dayalı olarak belirlendiğine, ziyaretin haberli/habersiz gerçekleştirilme yöntemine dair bilgi bulunmamaktadır.

18 https://www.tihe.gov.tr/upload/file_editor/2019/07/1562585618.pdf

Ziyaret edeceği merkezi seçme özgürlüğüne sahip olan kurumun, ziyaret edeceği merkezi¹⁹, sivil toplum kuruluşlarından ve medyadan edindiği bilgilerin yanı sıra kendisine doğrudan sağlanan bilgilerin tamamını analiz ederek seçmesi beklenir ise de; ziyarete konu merkezin neye göre seçildiği bilgisine raporda yer verilmemiştir.

Rapordan anlaşılan ilgili merkeze ilk kez ziyaret gerçekleştirilmiştir. Ziyaretin bir gereksinim üzerine (ad-hoc) mi yoksa derinlemesine inceleme amacıyla (in-depht) mı yapıldığı bilinmemektedir. Devamında yeni bir ziyaret yapılıp yapılmayacağı, ziyaretlerin bu merkez bakımından düzenli hale gelip gelmeyeceği, bütünlüklü bir ziyaretin parçası olup olmadığı belirtilmemiştir.

TİHEK Başkanı Süleyman Arslan, İkinci Başkan Mesut KINALI ile Kurul Üyeleri Can Esen, Dilek Ertürk, Mehmet Altuntaş, Mehmet Emin GENÇ, Başkan Yardımcısı Alparslan Öğüt'ün eşlik ettiği ziyaret heyetinde; Birim Sorumlusu Hâkim Abdulmuttalip Zararsız, Hâkim Gülden Demirel Kaymaz, Kurumda görevli Uzman Mehmet BAYHAN ile Uzman Yardımcıları Bengü Merve DERİN TÜRKÖĞLU, Esra GÖKSOY, Mehmet AKTAŞ Ve Nurullah ÖZGÜL oluşturmuştur. Başkan ve kurul üyelerinin de eşlik etmesiyle 14 kişilik bir heyetin ziyareti gerçekleşmiş olması istisnai ve olumlu bir adımdır.

Ziyaret tarihi itibarıyla 709 kişinin kaldığı merkezde, ziyaretin aynı gün sona erdiği anlaşılmaktadır.

Ziyaret heyetinin merkezde bulunan bölümlerin tamamını incelediğine dair bilgi bulunmamaktadır. Öyle ki heyetin tam erişim güvencesi dâhilinde tüm müştemilat ve kapalı bölmeler, personele ayrılmış bölmeler gibi her bölüme erişmesi ve incelemesi gerekirdi.

Genel olarak raporda memnuniyet ifade edildiği, sorun bulunmadığı, sakinlerinin herhangi bir şikâyetlerinin bulunmadığı gibi ifadelere yer verilmiş, ziyaret edilen merkezin olumlu yönlerinin ön plana çıkarıldığı gözlemlenmiştir.

Ziyaret edilen merkezin fiziksel yapısı hakkında, idareden alınan bilgilere yoğunlukla yer verilerek bahsedildiği görülmüştür.

Raporda, ziyaret süresinde ziyaret merkezi sakinleri ile görüşmeler yapıldığına yer verilmiştir. Fakat bu görüşmelerin, nerede yapıldığı, heyetin seçtiği kişilerle yapıldığı yapılmadığı, kaç kişi ile görüşüldüğü, görüşmelerde mahremiyetin sağlanıp sağlanmadığı, görüşülen kişiye ziyaretin ve görüşmenin amacı, elde edilen bilgilerin nasıl kullanılacağı, süreçte ortaya çıkabilecek olası sonuçlar, gizlilik ilkesinde varsa sınırlılıklar konularında detaylı bilgilendirme yapıldığı yapılmadığı bilgileri raporda mevcut değildir.

Raporun sonuç kısmında Adalet Bakanlığı'na beş adet tavsiyeye yer verilmiştir. Bu tavsiyeler; sağlık alanında personel ve donanım eksikliklerinin giderilmesi, tuvaletlerin mahremiyete uygun olarak ve sakin sayısına yetecek oranda yeniden dizaynı,

19 Ulusal Önleme Mekanizması tarafından ziyaret edilen merkez için bundan sonra yalnızca 'merkez' kelimesi kullanılacaktır.

sesli anons sisteminin kullanılmaması ve son olarak hasta mahpus M. D. için alternatif çözümler üretilmesidir.

Raporun ilk sayfalarında merkezin kapasitenin üstünde alıkonulan barındırdığı ve hatta yatak sayısının dahi yetersiz olduğu belirtilmişse de buna dair bir tavsiyede bulunmadığı dikkat çekmiştir.

Tavsiyelerin sonuçlarının takip edilme yöntemine de raporda yer verilmemiştir.

ii. 2018/13 Maltepe 3 Nolu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti²⁰

01.06.2018 tarihinde haberli gerçekleşen ziyarete dair rapor 2018 yılının Aralık ayında yayınlanmıştır.

Ziyarete konu merkezin²¹ neye göre seçildiği, ziyaretin hazırlık süreci ve ziyaret heyetinin oluşumuna ve hangi ihtiyaca dayalı olarak belirlendiğine dair bilgi mevcut değildir.

TİHEK Başkanı Süleyman ARSLAN ile TİHEK Kurul Üyeleri Cemil KILIÇ, Dilek ERTÜRK, Halil KALABALIK, Harun MERTOĞLU, Mehmet ALTUNTAŞ, Mehmet Emin GENÇ'in eşlik ettiği ziyaret heyeti; Hâkim/Koordinatör Abdulmuttalip ZARARSIZ, Koordinatör Ali İhsan GÜNEŞER, Koordinatör Mehmet BAYHAN, Hâkim Gulden DEMİREL KAYMAZ, İnsan Hakları ve Eşitlik Uzmanları Hamza AKYÜZ, Merve SİSLİ, Nesrin ÖZTÜRK ve Sümeyye Zehra GÜLEÇ KAYIŞ'dan oluşmaktadır.

1756 kişilik kapasiteye sahip olan ve fakat tamamı yabancı uyruklu 2512 kişinin kaldığı merkezde gerçekleşen ziyaretin aynı gün sona erdiği anlaşılmaktadır.

Ziyaret heyetinin merkezde bulunan kapalı bölmeler, personele ayrılmış bölmeler ve müştemilat gibi bölümlerin tamamını incelediğine dair bilgi bulunmamaktadır.

Raporda, ziyaret süresinde alıkonulanlar ile görüşmeler yapıldığına yer verilmiş ise de -diğer merkezlere yapılan ziyaret raporlarında olduğu gibi- bu görüşmelere dair bilgiye yer verilmemiştir.

Raporda tercüman istihdamı olmaya merkezde, tamamı yabancı uyruklu mahpusların dilekçe yazma, kütüphaneden faydalanma, sosyal ve eğitim faaliyetlerine katılmada dil sorunu yaşadıklarından sık sık bahsedilmekte;

Yine ziyaret edilen merkezde kapasitesinin çok üstünde kişi kalması nedeniyle oluşan sağlık ve hijyen sorunları sıklıkla dile getirilmekte ve BM Mahkûmlara Uygulanacak Muameleye İlişkin Standart Asgari Kurallar (Nelson Mandela Kuralları)'na atıf yapılmaktadır.

İşkence ve kötü muamele nedeniyle bir şikayetin olmadığı bilgisine de yer verilerek merkezin fiziki yapısı ve sağlık, hijyen, eğitim, dil gibi konularda; merkez idaresine, Adalet Bakanlığı'na ve Milli Eğitim Bakanlığı'na tavsiyeler verilerek rapor sona erdiril-

20 https://www.tihék.gov.tr/upload/file_editor/2019/02/1551178215.pdf

21 Ulusal Önleme Mekanizması tarafından ziyaret edilen merkez için bundan sonra yalnızca 'merkez' kelimesi kullanılacaktır.

miştir. Fakat tavsiyelerin sonuçlarına ve takip edilme yöntemine raporda yer verilme-
miştir. Takip ziyareti yapıp yapılmayacağı da bilinmemektedir.

iii. 2018/14 Kayseri Geri Gönderme Merkezi Ziyareti²²

15.08.2018 tarihinde gerçekleşen ziyaret haberli olup, ziyaret raporu 2018 yılının
Aralık ayında kurul tarafından kabul edilerek internet sayfasında yayınlanmıştır.

Ziyarete konu merkezin²³ neye göre seçildiği, ziyaretin hazırlık süreci ve ziyaret heyeti-
nin oluşumuna ve hangi ihtiyaca dayalı olarak belirlendiğine dair bilgi mevcut değildir.

TİHEK Başkanı Süleyman Arslan, Kurul Üyeleri Mehmet Altuntaş ve Mehmet Emin
Genç'in eşlik ettiği heyette; Hâkim Gülden Demirel Kaymaz, İnsan Hakları ve Eşitlik
Uzmanları Çiğdem Çelik, Mehmet Aktaş ve Özlem Demir Yazar yer almıştır. Kadınlar ve
çocukların da kaldığı merkezde yapılan ziyaretin heyetinde farklı disiplinlerden uzman-
ların bulunması beklenirdi.

630 mültecinin kaldığı merkezde ziyaretin aynı gün sona erdiği anlaşılmaktadır.

Sakinlerin çoğunluğunun Arapça konuşan kişiler olmasına karşın ziyaret edilen
merkezde Arapça tercüman olmadığı bilgisi dikkat çekmiştir.

Ziyaret esnasında merkez sakinleri ile yapılan görüşmelere dair bilgi verilmemektedir.
Kaldı ki ziyaret heyetinde tercüman bulunduğu dair bilgi de mevcut değildir. Heyetin
merkez sakinleri ile görüşmelerinde dil sorununu nasıl çözdüğü bilinmemektedir.

Ziyaret heyeti, merkezin kapalı bölmeler dâhil tüm bölmelerine erişemedikleri anlaşılmak-
tadır.

Merkeze yönelik; pencerelerin yeterli havalandırmaya imkân verecek şekilde yeniden
düzenlenmesi, sağlık servisinde verilen hizmetler kapsamında yapılan iş ve işlemler-
in takibi ve şeffaflığa imkân verecek şekilde sağlık kayıt defterine detaylı işlenmesi,
yemek menüsünün önceden özgürlüğünden mahrum bırakılanlarla paylaşılması,
özgürlüğünden mahrum bırakılanların imkânlar dâhilinde bilgisayar odası ve spor
salonundan yararlandırılması ve güvenlik personeli sayısının imkânlar dâhilinde arttırıl-
ması tavsiyeleri ile sona erdirilen raporda tavsiyelerin sonuçlarına ve takip edilme
yöntemine dair bilgi bulunmamaktadır.

iv. 2018/15 Samsun Emniyet Müdürlüğü ve Jandarma Komutanlığı Nezarethaneleri Ziyareti²⁴

03.08.2018 tarihinde Samsun İl ve İlçe Emniyet Müdürlüğü nezarethaneleri ile Samsun
İl ve İlçe Jandarma Komutanlığı nezarethanelerine habersiz ziyaret düzenlenmiştir.

22 https://www.tih.gov.tr/upload/file_editor/2019/02/1551179762.pdf

23 Ulusal Önleme Mekanizması tarafından ziyaret edilen merkez için bundan sonra yalnızca 'merkez'
kelimesi kullanılacaktır.

24 https://www.tih.gov.tr/upload/file_editor/2019/03/1553260541.pdf

Ziyarete konu merkezin neye seçildiği, ziyaretin hazırlık süreci ve ziyaret heyetinin oluşumuna ve hangi ihtiyaca dayalı olarak belirlendiğine dair bilgi mevcut değildir.

Ziyaret heyetinde Başkan Yardımcısı Selahattin DOĞAN, Hâkim Gülden DEMİREL KAYMAZ, İnsan Hakları ve Eşitlik Uzmanları Çiğdem ÇELİK, Ertuğrul YAZAR ve Merve SİSLİ yer almıştır.

Samsun İl Emniyet Müdürlüğü'ne bağlı Çocuk Şube Müdürlüğü, 19 Mayıs İlçe Emniyet Müdürlüğü, Irmak Polis Merkezi Amirliği; Samsun Jandarma Komutanlığı'na bağlı Tekkeköy Jandarma Komutanlığı, Jandarma İl Komutanlığı, 19 Mayıs Jandarma İlçe Komutanlığı nezarethanelerine ziyaret yapılmış ve rapordan anlaşıldığı kadarıyla tüm ziyaretler aynı gün sona erdirilmiştir.

Samsun Emniyet Müdürlüğü ve Jandarma Komutanlığı nezarethanelerinin hiçbirinde ziyaret tarihinde alıkonulan bulunmadığından, heyetin merkezlerde alıkonulanlarla görüşme yapması mümkün olmamıştır.

Ziyaret heyeti, genel olarak merkezlerin nezaretlerini, tuvalet, banyolarını, ifade alma ve avukat görüş odalarını gezmiş fakat tam erişim güvencesi kapsamında kapalı bölmeler, müstemilat ve personel bölmeleri gibi yerlerin gezildiğine dair bilgi verilmemiştir.

Rapor sonunda merkeze yönelik, temizlik, kamera kayıtları, ışık, kokular gibi konularda tavsiyeler verilmiş, son olarak Çocuk Şube müdürlüğüne ise alıkonulan çocuklara oyuncak verilmesi gibi alıkonulma merkezinin özelliğine uygun olmayan uygulamalar önerilmiştir. Tavsiyelerin takip yönteminin merkezle resmi yazışma yapmak olduğu anlaşılmış, fakat takip ziyareti yapıp yapılmayacağı yönünde bilgi verilmemiştir.

v. 2018/16 Erzurum Aşkale Geri Gönderme Merkezi Ziyareti²⁵

12.08.2018 tarihinde gerçekleşen ziyarete dair haberli ya da habersiz olduğu bilgisi mevcut olmayıp rapordan bu merkeze ilk kez ziyaret gerçekleştirildiği anlaşılmaktadır.

Ziyarete konu merkezin²⁶ neye seçildiği, ziyaretin hazırlık süreci ve ziyaret heyetinin oluşumuna ve hangi ihtiyaca dayalı olarak belirlendiğine dair bilgi mevcut olmakla birlikte, kurumun ziyaret edeceği merkezleri yıllık bir program ile belirlediğini hatırlatmak isteriz.

Ziyaretin bir gereksinim üzerine mi yoksa derinlemesine bir inceleme maksadıyla yapıldığı da bilinmemektedir. Devamında yeni bir ziyaret yapıp yapılmayacağı, ziyaretlerin bu merkez bakımından düzenli hale gelip gelmeyeceği, bütünlüklü bir ziyaretin parçası olup olmadığı da belirtilmemiştir.

Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulu üyesi Dilek Ertürk'in eşlik ettiği heyet; Birim Koordinatörleri Mehmet Bayhan ve Emre Yıldız, Hâkim Gülden Demirel Kaymaz ile Uzman Yardımcıları Bengü Merve Derin Türkoğlu, Mehmet Alp Didinmez ve Nesrin

25 https://www.tihk.gov.tr/upload/file_editor/2019/03/1551702339.pdf

26 Ulusal Önleme Mekanizması tarafından ziyaret edilen merkez için bundan sonra yalnızca 'merkez' kelimesi kullanılacaktır.

Öztürk ve ayrıca kurumun talebi üzerine Erzurum Valiliği'nin görevlendirdiği Doktor Yücel Alaylar ile Psikolog Ruken Aygaz'dan oluşmaktadır.

Aşkale Geri Gönderme Merkezi Kampüsü içinde iki adet geri gönderme merkezi mevcut olup, toplamda 1500 kişilik kapasiteye sahip bulunduğu ve ziyaret tarihinde toplamda 1.157 kişinin barındığı bilgisi verilmektedir.

Ziyaret raporundan ziyaretin aynı gün sona erdiği anlaşılmaktadır. Yukarıda da belirtildiği gibi İşkence Önleme Derneği tavsiyelerine göre örneğin 400 kişilik bir merkezin incelemesinin 3 gün sürmesi beklenirken 1.157 kişinin kaldığı bir merkezin incelemesi aynı gün sona erdirilmiş ise derinlemesine bir inceleme yapılmadığının kabulü gerekmektedir.

Ziyaret heyetinin tam erişim güvencesi dâhilinde merkezde bulunan kapalı bölmeler, personele ayrılmış bölmeler ve müştemilat gibi bölümlerin tamamını incelediğine dair bilgi bulunmamaktadır.

Raporda merkez sakinleri ile görüşmeler yapıldığı bilgisi verilmiş fakat bu görüşmelerin nerede yapıldığı, heyetin seçtiği kişilerle yapılıp yapılmadığı, kaç kişi ile görüşüldüğü, görüşmelerde mahremiyetin sağlanıp sağlanmadığı, görüşülen kişiye ziyaretin ve görüşmenin amacı, elde edilen bilgilerin nasıl kullanılacağı, süreçte ortaya çıkabilecek olası sonuçlar, gizlilik ilkesinde varsa sınırlılıklar konularında detaylı bilgilendirme yapılıp yapılmadığı bilgileri raporda mevcut değildir.

Merkez sakinlerinin genel olarak refakatsiz çocukların barınma sorunu, kirlilik, içme suyu kısıtlaması, musluk suyu kesintisi, havalandırma yetersizliği, ilk gelişte spor salonunda uzun süre bekletilme ve duş alamama, mevcut durumları hakkında yeterli bilgilendirme yapılmaması, idare ile görüşme talebine cevap alınamaması, açık havaya çıkarılmama, telefon ile iletişim hakkının eksikliği, ibadete dair eksiklikler, sosyal etkinliklerden faydalanamama, çamaşırlarını elde yıkama, kıyafet verilmemesi gibi konularda şikâyetler dile getirdiği bilgisi verilmiştir.

Buna ek olarak adli vakalar yaşandığı ve fakat bunların sakinlerin kendilerine ya da kamu malına zarar vermesi konusunda olduğu belirtilmiştir. Ziyaret raporunda bu adli vakalara dair değerlendirme yapılmadığı görülmüştür. Oysaki işkence olaylarında mağdurların şikâyet etmesini önlemek ya da mağdurları baskı altına almak için kamu görevlileri tarafından karşı davalar açıldığı gerçeği karşısında bu adli vakalara dair değerlendirme yapılması beklenirdi.

Merkez idaresi tarafından 2018 yılında bir sakinin güvenlik görevlisi tarafından darp edildiğinin kamera görüntüleri sayesinde tespit edildiği bilgisi verilmiş, idari soruşturma açıldığı ve 6 gün yevmiyeden kesme cezası verildiği, adli soruşturmanın ise takipsizlik kararı ile sonuçlandığı bildirilmiştir. Darp fiilini uygulayan/işkence faili güvenlik görevlisinin merkezde hala çalışmaya devam edip etmediği hakkında bilgi mevcut değildir. İşkence mağdurunun onarım hakkı dahilinde tedavi ve rehabilitasyon hizmeti aldığına dair bilgi de mevcut değildir.

Merkezde bir intihar vakası yaşandığı bilgisi verilmektedir fakat bu intiharın şüpheli olup olmadığı ve soruşturma yapılıp yapılmadığına dair bilgi bulunmamaktadır.

Sağlık kayıtlarının eksik tutulduğu heyet tarafından tespit edilmiştir.

Tavsiye ve değerlendirmeler bölümünde ibadethane eksikliğine dair tavsiyeye diğer ihlallere nazaran daha geniş ölçüde yer verilmesi dikkat çekicidir.

Genel olarak değerlendirme kısmında “takdirle karşılama, anlaşılabilirlik, normal bulunması, hassasiyet ve çaba gösterilmiş olduğu, merkezin çalışmalarının yoğun ve özverili değerlendirmesi” ibareleri dikkat çekmiştir. Ayrıca genel olarak tavsiyeler ve değerlendirmeler kısmında merkezle ilgili sorunlardan bahsederken merkezde barınan kişi sayısının çok yüksek olduğu defalarca vurgulanmakta ve sorunların kaynağının aynı zamanda mazeret haline getirilmek istendiği çıkarımı gözlemlenmektedir.

İçişleri Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı ve Geri Gönderme Merkezi İdaresine verilen; personel sayısının artırılması gerektiği, merkezlerdeki sosyal aktivite olanaklarından özgürlüğünden mahrum bırakılanların eşit bir biçimde ve daha sık faydalandırılması, ortak kullanım alanlarının temizliği hususunda daha dikkatli davranılması, merkez sakinlerine çamaşırhaneden faydalanabileceklerine dair bilgilendirme yapılması, telefon kartları dağıtılırken kartların ülkelere göre kullanımı göz önünde bulundurulması, din ve inanç özgürlüğünden daha geniş bir şekilde faydalanabilmeleri için abdesthane ve ibadethanelerin sık sık temizlenmesi ve kullanıma hazır halde bulundurulması; Cuma namazlarında özgürlüğünden mahrum bırakılanların da Merkeze gelen imamla cemaat eşliğinde namaz kılabilecekleri konusunda bilgilendirme yapılması; inançları gereği kendi cemaatlerini oluşturmak isteyen özgürlüğünden mahrum bırakılan yabancılara ise talep ettikleri dini kitapların sağlanması, spor salonunun tadilatına öncelik verilmesi ve spor salonunun bulunduğu koridordaki duşların kullanılabilir duruma getirilmesi, hastaneye sevki gereken hastaların bekletilmeksizin derhal sevk edilmesi gerektiği, özgürlüğünden mahrum bırakılan yabancılara kıyafet ihtiyaçlarını karşılamaları gerektiği, personele yönelik olarak hazırlanan eğitim müfredatına işkence ve kötü muameleyi inceleme ve belgeleme eğitiminin dâhil edilmesi gerektiği, göç uzman ve uzman yardımcısı sayılarının toplam 12 kişiden ibaret olduğu göz önünde bulundularak imkânlar ölçüsünde bu sayının artırılması, merkezde iki ayrı doktorun görev yapması ve her gece nöbetçi hemşirenin kalmasını sağlayacak şekilde sağlık personelinin artırılması, en azından haftada bir gün olmak üzere bir dış hekiminin görevlendirilmesi, refakatsiz çocuk olduğuna ilişkin şüphe taşıyan şahısları kemik yaşı tespiti gerçekleştirilene kadar kendi merkezlerinde barındırmasının hukuki olarak uygun olmayan işlemlerin tesis edilmesinin önüne geçeceği tavsiyeleri ile sonuçlanan ziyaret raporunda tavsiyelerin izlenme metoduna ve takip ziyareti yapılıp yapılmayacağına dair bilgi verilmemektedir. Yalnızca raporun içeriğinde merkez ile yazışma yapıldığı ve tadilata dair bilgi alındığı hususu mevcuttur.

vi. 2018/17 Kayseri Özel İhtisas Engelli Bakım Merkezi Ziyareti²⁷

16.08.2018 tarihinde gerçekleşen ziyaretin haberli yapıldığı bilgisine rapordan ulaşılmaktadır.

Ziyarete konu merkezin²⁸ neye göre seçildiği, ziyaretin hazırlık süreci ve ziyaret heyetinin oluşumuna ve hangi ihtiyaca dayalı olarak belirlendiğine dair bilgi mevcut değildir.

Ziyaretin bir gereksinim üzerine mi yoksa derinlemesine bir inceleme maksadıyla mı yapıldığı da bilinmemektedir. Devamında yeni bir ziyaret yapılıp yapılmayacağı, ziyaretlerin bu merkez bakımından düzenli hale gelip gelmeyeceği, bütünlüklü bir ziyaretin parçası olup olmadığı da belirtilmemiştir.

TİHEK Başkanı Süleyman Arslan, Kurul Üyeleri Mehmet Altuntaş, Mehmet Emin Genç'in eşlik ettiği ziyaret heyetinde; Hâkim Gülden Demirel Kaymaz, İnsan Hakları ve Eşitlik Uzmanları Çiğdem Çelik, Mehmet Aktaş ve Özlem Demir Yazar yer almıştır. Ziyaret heyetinde, ilgili farklı disiplinlerden uzmanların yer almadığı görülmektedir.

Ziyaret yöntemi kısmında "Bilahare odalar ve diğer alanlar gezilerek Merkezin sakinleri ve personel ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir" cümlesinden ziyaret heyetinin kapalı bölmeler, müştemilat, personele ayrılan alan gibi yerleri tam erişim güvencesi kapsamında gezip gezmediğini anlamak mümkün değildir.

Merkezde 301 ağır engelli kişiye bakım hizmeti verilmektedir. Ayrıca 151 personel görev yapmakta ve merkezin 3 bloktan oluştuğu ve 106 odası olduğu bilgisi verilmekte ise de rapordan anlaşılan ziyaretin aynı gün sona erdiği görülmektedir.

Raporda merkez sakinleri ile görüşmeler yapıldığı bilgisi verilmiş fakat bu görüşmelerin nerede yapıldığı, heyetin seçtiği kişilerle yapılıp yapılmadığı, kaç kişi ile görüşüldüğü, görüşmelerde mahremiyetin sağlanıp sağlanmadığı, görüşülen kişiye ziyaretin ve görüşmenin amacı, elde edilen bilgilerin nasıl kullanılacağı, süreçte ortaya çıkabilecek olası sonuçlar, gizlilik ilkesinde varsa sınırlılıklar konularında detaylı bilgilendirme yapılıp yapılmadığı bilgileri raporda mevcut değildir. Raporda sakinlerle yapılan görüşmelerin ayrıntılarına dair tek bilgi öğle yemeğinin sakinlerle birlikte yendiği ve bu anda sohbet ve görüşme gerçekleştirildiğidir.

Son üç yılda 3 ayrı "ihmal ve istismar" vakası yaşandığı kameralar aracılığı ile tespit edildiği ve ilgili personelin iş akdinin feshedildiği ve haklarında suç duyurusunda bulunduğu bilgisi verilmiştir fakat adli soruşturmaların akıbetlerine dair raporda bilgi mevcut değildir.

Zihinsel engelli sakinler için oluşturulmuş müşahede odasının bir kısmının kamera görüntü alanı dışında olduğu raporda tespit edilmiş bununla ilgili raporun sonuç kısmında 'Güvenlik kameralarının kör noktaları ve müşahede odasındaki tüm açıları

27 https://www.tih.gov.tr/upload/file_editor/2019/02/1551179882.pdf

28 Ulusal Önleme Mekanizması tarafından ziyaret edilen merkez için bundan sonra yalnızca 'merkez' kelimesi kullanılacaktır.

görecek şekilde yerleştirilmesi, bu işlemlerin en kısa süre içerisinde gerçekleştirilmesi ve Kurumumuzun durumdan haberdar edilmesi” tavsiyesi verilmiştir.

Raporun kapanışı, merkez idaresine ve Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı’na yönelik; personele insan hakları ve ceza hukuku başta olmak üzere eğitim verilmesi, koruma altına alınanların bilgilerinin gizli kalması kaydıyla kötü muamele yapıp yapılmadığına ilişkin olarak görüşmeler yapılması, psikolog görüşmelerinde bu hususun aydınlatılacağı şekilde açık uçlu sorular yöneltilmesi, güvenlik kameralarının kör noktaları ve müşahede odasındaki tüm açılırları görecek şekilde yerleştirilmesi, merkez binasının eski olmasından kaynaklanan problemlerin çözümü için gerçekleştirilen revizyon ve tadilat çalışmalarının mümkün olan en kısa sürede tamamlanması, merkez binası içindeki inşaat malzeme ve kalıntılarının ortadan kaldırılması, odalardaki tuvalet ve banyoların kullanılabilir hale getirilmesi, etkinlik sayısının artırılması, etkinliklerin hizmet verilen fiziksel engelliler dâhil tüm engelli gruplarına yönelik olarak sağlanması, Engelli Bireylere Yönelik Özel Bakım Merkezleri Yönetmeliği’nin m.7/2-f hükmü doğrultusunda merkez binasındaki merdiven boşluklarının gözden geçirilerek doğabilecek risklere karşı tüm boşlukların en kısa sürede dayanıklı filelerle kapatılması, merkezde kuaför hizmeti verilmesi, merkezin internet sitesinin sürekli güncel tutulması hususuna özen gösterilmesi, ruhsal engelli bireylere hizmet veren hemşirelerin mümkünse psikiyatri hemşiresi unvanı almış kişilerden; değilse bu alanda verilen uygulayıcı sertifikalı eğitimlerden yararlanmış hemşirelerden seçilmesi, eğitim odalarının oluşturulması için gerekli eklemelerin yapılması tavsiyeleri ile yapılmıştır. Tavsiyelerin takip yöntemine dair bilgi verilmemiştir, takip ziyareti yapıp yapılmayacağı da bilinmemektedir.

vii. 2018/18 İzmir Harmandalı Geri Gönderme Merkezi Ziyareti²⁹

25.05.2018 tarihinde gerçekleştirilen ziyarete dair haberli ya da habersiz oluşu ile ilgili bilgi verilmemiştir.

Ziyarete konu merkezin³⁰ neye göre seçildiği, ziyaretin hazırlık süreci ve ziyaret heyetinin oluşumuna ve hangi ihtiyaca dayalı olarak belirlendiğine dair bilgi mevcut değildir.

Ziyaret merkezinin neye göre seçildiği bilgisi verilmemiştir. Ziyaretin bir gereksinim üzerine mi yoksa derinlemesine bir inceleme amacıyla mı yapıldığı da bilinmemektedir. Devamında yeni bir ziyaret yapıp yapılmayacağı, ziyaretlerin bu merkez bakımından düzenli hale gelip gelmeyeceği, bütünlüklü bir ziyaretin parçası olup olmadığı da belirtilmemiştir.

TİHEK 2. Başkanı Mesut Kınalı ve Kurul Üyesi Mehmet Emin Genç, Başkan Yardımcısı Selahattin Doğan’ın eşlik ettiği ziyaret heyetinde; Hâkim Gülden Demirel Kaymaz ile İnsan Hakları ve Eşitlik Uzmanları Ertuğrul Yazar, Ezgi Kaşkaval Okyay ve Özlem Demir Yazar ayrıca heyetin talebi üzerine İzmir Valiliğinin görevlendirdiği bir hekim ve bir psikolog bulunmaktadır.

29 https://www.tihек.gov.tr/upload/file_editor/2019/02/1551172797.pdf

30 Ulusal Önleme Mekanizması tarafından ziyaret edilen merkez için bundan sonra yalnızca ‘merkez’ kelimesi kullanılacaktır.

Merkezde ziyaret tarihi itibariyle 475 sakin bulunmaktadır. 200'e yakın personelin çalıştığı ve 126 odalı merkezde gerçekleşen ziyaretin aynı gün sona erdiği anlaşılmaktadır.

Heyetin merkezde gezdiği bölmeler belirtilmiş fakat kapalı bölmeler, müstemilat, personel odası gibi bölmelerin tam erişim güvencesi dâhilinde gezilip gezilmediği hakkında bilgi mevcut değildir.

Raporda merkez sakinleri ile görüşmeler yapıldığı bilgisi verilmiştir. Fakat bu görüşmelerin nerede yapıldığı, heyetin seçtiği kişilerle yapılıp yapılmadığı, kaç kişi ile görüşüldüğü, görüşmelerde mahremiyetin sağlanıp sağlanmadığı, görüşülen kişiye ziyaretin ve görüşmenin amacı, elde edilen bilgilerin nasıl kullanılacağı, süreçte ortaya çıkabilecek olası sonuçlar, gizlilik ilkesinde varsa sınırlılıklar konularında detaylı bilgilendirme yapılıp yapılmadığı bilgileri raporda mevcut değildir.

Kriterlere uygunluğu konusunda şüphe barındıran görüşmelerde sakinler genel olarak; iklim şartları nedeniyle oldukça sıcak olan merkezde soğuk suya ulaşamadıkları, odaların dezenfekte edilme ve ilaçlanması konusunda eksiklik olduğu ve bu nedenle böcekler türediği ve alerjik durumlara yol açtığı konularında şikâyetçi olmuşlardır. Ayrıca sakinler tutulma nedenleri ve hukuki süreçleri hakkında bilgi verilmediği ve merkezde psikolog varlığından haberdar olmadıkları, aile görüşlerinin geciktiği, görüşçülerin sıra bekledikleri, açık hava ve sosyal etkinliklerden faydalanma hakkının kısıtlandığı, kütüphanenin yetersiz olduğu, sağlık sorunları ve doktor yardımı talebi, hastaneye sevk yapılmadığı, yeterli ve temiz kıyafet eksikliğinin giderilmediği, kapılar vurulduğunda açılmadığı konularında şikâyetlerde de bulunmuşlardır.

Ziyaret sırasında kriterlere uygunluğu konusunda şüphe bulunan görüşmelerde sakinlerinden bazıları işkence ve diğer kötü muamele şikâyetinde bulunmuşlar, bunlara dair beden ve evrak incelemesi yapıldığı belirtilmiştir. Fakat adli süreçlerin ayrıntıları ve idari soruşturma açılıp açılmadığı konusunda bilgi bulunmamaktadır. İşkence şüphelisi güvenlik görevlilerinin merkezde çalışmaya devam edip etmediği de bilinmemektedir.

Raporun sonuç kısmında Merkez İdaresine, İçişleri Bakanlığına ve Sağlık Bakanlığına yönelik; merkezde özgürlüğünden mahrum bırakılanların hareketsizlik yaratan ve öfke kontrolünü güçleştiren unsurların sistematik bir biçimde ele alınması ve acilen çözüme kavuşturulması, hastaneye sevklerinin, muayenelerinin ve tedavilerinin gerçekleştirilmesinde hızlı ve dikkatli olunması, pet su miktarının ihtiyaca uygun olarak verilmesi, odaların havalandırılması için en uygun yöntemin bulunması ve temiz havadan faydalanma sürelerinin artırılması, nemlenen odaların boyanması, böcek ilaçlama hizmetinin sağlanması ve özgürlüğünden mahrum bırakılanlardan kaynaklanmayan diğer teknik eksikliklerin giderilmesi, yetkili kişilerin düzenli aralıklarla özgürlüğünden mahrum bırakılan kişilerle bir araya gelerek bilgilendirmede bulunması, kişilerin hukuki durumlarında herhangi bir değişiklik yoksa bile bu durumun yazılı bir tutanakla kişilere bilhassa izah edilmesi, kapıların çalınması halinde vakit kaybedilmeksizin odaların gözden geçirilmesi ve çağrılara yanıt verilmesi, yeni doğum yapmış annelere ve çocuklara en hızlı biçimde ve düzenli olarak temiz ve uygun kıyafet temin edilmesi,

çocuklara sağlıklı bir zihinsel, ruhsal ve fiziksel gelişim için yeterli sayı ve çeşitte oyuncak sağlanması, tıraş bıçağı, tırnak makası gibi kişisel temizlik malzemelerinin daha kısa aralıklarla tedarik edilmesi, farklı dillerde ve her yaştan gruba yönelik, zengin içerik ve sayıda kitap temin edilmesi, Arapça vaaz vermeye ehil bir din görevlisinin görevlendirilmesi, özgürlüğünden mahrum bırakılan yabancıların ruhsal sağlıklarına özel bir önem gösterilmesi, psikolog ve sosyal çalışmacı sayısının artırılması, personelin hizmet içi eğitim müfredatına, BM İstanbul Protokolü ile işkence ve kötü muameleyi inceleme ve belgelendirme konularının dâhil edilmesi, merkezde sağlık hizmetinin uygun bir sağlık kuruluşuna bağlı olarak işletilmesi için Sağlık Bakanlığı ve İçişleri Bakanlığı GİGM yetkililerinin bir araya gelmesi, konuyu değerlendirmesi ve en uygun çözümün hayata geçirilmesi için gerekli girişimlerde bulunması, Sağlık Bakanlığı doktorlarının belirli aralıklarla geri gönderme merkezlerine gelerek özgürlüğünden mahrum bırakılanları genel kontrolden geçirmesi tavsiyelerine verilmiş, tavsiyelerin takip yöntemi hakkında bilgi verilmemiştir. Takip ziyareti yapıp yapılmayacağı da bilinmemektedir.

viii. 2018/19 Erzurum Emniyet Müdürlüğü ve Erzurum Adliyesi Nezarethaneleri Ziyareti³¹

13.09.2018 tarihinde gerçekleştirilen ziyaretin habersiz olduğu bilgisi verilmektedir.

Ziyarete konu merkezin³² neye göre seçildiği, ziyaretin hazırlık süreci ve ziyaret heyetinin oluşumuna ve hangi ihtiyaca dayalı olarak belirlendiğine dair bilgi mevcut değildir.

Ziyaretin bir gereksinim üzerine mi yoksa derinlemesine bir inceleme maksadıyla mı yapıldığı bilinmemektedir. Devamında yeni bir ziyaret yapıp yapılmayacağı, ziyaretlerin bu merkez bakımından düzenli hale gelip gelmeyeceği, bütünlüklü bir ziyaretin parçası olup olmadığı da belirtilmemiştir.

Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulu Üyesi Dilek Ertürk'ün eşlik ettiği ziyaret heyetini, Hâkim Koordinatör Emre Yıldız, Koordinatör Mehmet Bayhan, Hâkim Gülden Demirel Kaymaz, İnsan Hakları ve Eşitlik Uzmanları Bengü Merve Derin Türkoğlu, Mehmet Alp Didinmez ve Nesrin Öztürk oluşturmaktadır. Farklı disiplinlerden heyet üyesi bulunması dikkat çekmiştir.

Ziyaret kapsamında Asayiş Şube Müdürlüğü, Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Şube Müdürlüğü (KOM), Narkotik Suçlarla Mücadele Şube Müdürlüğü ve Terörle Mücadele Şube Müdürlüğü, Çocuk Şube Müdürlüğü, Gürcükapı Polis Merkezi Amirliği, Gölbaşı Polis Merkezi Amirliği ve Erzurum Adliyesi Nezarethaneleri gezilmiştir. Pek çoğu şehrin farklı yerlerinde konumlanmış bu merkezlerin tamamının gezildiği ve ziyaretin aynı gün sona ermiş olduğu anlaşılmaktadır.

Erzurum Emniyet Müdürlüğü birimlerinde ziyaret tarihinde alıkonulan kişi bulunmadığı, yalnızca Adliye nezarethanesinde bir kişi bulunduğu belirtilmiş ve bu kişiyle

31 https://www.tihk.gov.tr/upload/file_editor/2019/06/1560845325.pdf

32 Ulusal Önleme Mekanizması tarafından ziyaret edilen merkez için bundan sonra yalnızca 'merkez' kelimesi kullanılacaktır.

görüşme gerçekleştirildiği bilgisi verilmiştir. Fakat bu görüşmenin nerede yapıldığı, görüşmede mahremiyetin sağlanıp sağlanmadığı, görüşülen kişiye ziyaretin ve görüşmenin amacı, elde edilen bilgilerin nasıl kullanılacağı, süreçte ortaya çıkabilecek olası sonuçlar, gizlilik ilkesinde varsa sınırlılıklar konularında detaylı bilgilendirme yapıp yapılmadığı bilgileri raporda mevcut değildir.

Ziyaret heyeti merkezle ilgili sorunlar tespit etmiştir. Bunlar; nezarethanelerin engelliler için uygun olmaması, havalandırma ve aydınlatma mahremiyete uygun olarak tasarlanmamış olması, kirlilik ve bulaşıcı hastalık riskleri, çocuk şube nezarethanelerinde kameraların nezarethane içlerini görmemesi, ifade odalarında kamera kaydının manuel tutulması, avukat görüşme odasının farklı amaçlarla kullanılması, banyolarda duş başlığının hortumunun bulunması ve battaniye kenarlarında iplerin sökülmemiş olması (güvenlik açısından), adliye nezarethanesinde oturmak için yeterli bank bulunmaması ve soğuk olmasıdır.

Raporun sonuç kısmında yukarıda belirtilen tüm sorunlara dair; Emniyet Genel Müdürlüğüne Yönelik; inşaatı süren yeni hizmet binası engelli bireyler açısından erişilebilir yapı standartlarına uygun tasarlanmaları; yeterli havalandırma, aydınlatma ve mahremiyete uygun şekilde kadınlar ve erkekler için ayrı bölümlerde tuvalet/banyo bulunması, Erzurum İl ve Yakutiye İlçe Emniyet Müdürlüğüne Yönelik; battaniye yıkama sıklığının artırılması ve her bir kişiye ilk girişinde temiz battaniye verilmesinin hassasiyetle sağlanması, nezarethane oturma alanlarında imkânlar dâhilinde iyileştirmeler yapılması, nezarethanelerde havalandırma ihtiyacını etkin şekilde karşılayacak bir sistemin oluşturulması, Çocuk Şube Müdürlüğü nezarethanelerinde kameraların nezarethane içlerine alınması, KOM, Narkotik Suçlarla Mücadele ve Terörle Mücadele Şube Müdürlüklerinde sürekli kayıta olan bir kamera sisteminin kurulması, Gölbaşı Polis Merkezi Amirliğinde avukat görüşme odası olarak kullanılan odanın münhasıran bu amaçla kullanılması, Gürcükapı ve Gölbaşı Polis Merkezi Amirliği'ndeki duş başlıklarının tercihen plastik ve spiral hortumsuz şekilde duvara monte edilmesi ve battaniye kenarlarındaki iplerin çıkarılması, Erzurum Cumhuriyet Başsavcılığına Yönelik; Erzurum Adliyesi nezarethanelerinde oturma bankı sayılarının artırılması ve ısınma sisteminin mevcut durum gözetilerek çalıştırılması tavsiyeleri verilmiştir. Fakat tavsiyelerin takip yöntemine dair bilgi verilmemiştir, takip ziyareti yapıp yapılmayacağı da bilinmemektedir.

b. 2019 YILI ZİYARET RAPORLARI

ix. 2019/1 MİAD (Malatyalı İş Adamları Derneği) Çocuk Evleri Sitesi Müdürlüğü Ziyareti³³

11-12 Ekim 2018 tarihlerinde gerçekleştirilen ziyaretin raporu 2019 yılı Ocak ayında kurul tarafından kabul edilerek web sitesinde yayınlanmıştır, ziyaretin haberli ya da habersiz olduğu bilgisi raporda mevcut değildir.

33 https://www.tih.gov.tr/upload/file_editor/2019/02/1551177870.pdf

Ziyarete konu merkezin³⁴ neye göre seçildiği, ziyaretin hazırlık süreci ve ziyaret heyetinin oluşumuna ve hangi ihtiyaca dayalı olarak belirlendiğine dair bilgi mevcut değildir.

Ziyaretin bir gereksinim üzerine mi yoksa derinlemesine bir inceleme maksadıyla mı yapıldığı bilinmemektedir. Devamında yeni bir ziyaret yapıp yapılmayacağı, ziyaretlerin bu merkez bakımından düzenli hale gelip gelmeyeceği, bütünlüklü bir ziyaretin parçası olup olmadığı da belirtilmemiştir.

TİHEK Kurul Üyesi Mehmet Altuntaş'ın eşlik ettiği ziyaret heyetini; Koordinatör Mehmet Bayhan, İnsan Hakları ve Eşitlik Uzmanları Mehmet Aktaş ve Nesrin Öztürk, Sosyal Hizmet Uzmanı Şeyma Gündür ve Anasınıfı Öğretmeni Gülen Dinçer, heyetin talebi üzerine Malatya Valiliğinin görevlendirmesiyle bir hekim ve bir psikolog oluşturmaktadır.

Ziyaret merkezinde 0-12 yaş erkek, 0-18 yaş kız çocuklarına bakım ve koruma hizmeti verilmektedir. Ziyaret tarihi itibarıyla 83 çocuk bakım ve koruma hizmeti almakta ve merkezde 160 personel çalışmaktadır.

Ziyaret raporundan anlaşılan ziyaret heyetinin ilk olarak merkez idaresi ile görüşme yaptığı ve daha sonra iki gruba ayrılarak merkezin farklı bölümlerini gezerek çocuklar ve personel ile görüşmeler yaptıklarıdır. Bu görüşmelerin nerede yapıldığı, heyetin seçtiği kişilerle yapıp yapılmadığı, kaç kişi ile görüşüldüğü, görüşmelerde mahremiyetin sağlanıp sağlanmadığı, görüşülen kişiye ziyaretin ve görüşmenin amacı, elde edilen bilgilerin nasıl kullanılacağı, süreçte ortaya çıkabilecek olası sonuçlar, gizlilik ilkesinde varsa sınırlılıklar konularında detaylı bilgilendirme yapıp yapılmadığı bilgileri raporda mevcut değildir. Fakat raporda belirtilen incelemeler sırasında merkez personelinin heyete eşlik ettiği bilgisi, çocuklarla yapılan görüşmelerde de merkez personelinin eşlik ettiği ihtimalini doğurmaktadır.

Ziyaret heyetinin çocuklarla yaptığı ve kriterlere uygunluğu konusunda şüphe bulunan görüşmelerde; yaşadıkları ortam, aldıkları hizmet, günlük yaşam programları, eğitim durumları tespit edilmeye çalışılmış, onların yaşam alanlarının fiziksel koşulları değerlendirilmiştir. Ayrıca bu görüşmelerle ilgili olarak "Merkezde kalan çocukların, personel ve idareden memnun oldukları gözlemlenmiş, şikâyet dile getirilmemiş, herhangi bir işkence, kötü muamele, aşağılayıcı ceza iddiası veya bulgusuyla karşılaşılmamıştır" bilgisi verilmiştir.

Ardından çocukların kaldıkları evler ve diğer ortak alanların gezildiği belirtilmektedir. Heyetin tam erişim güvencesiyle kapalı bölmeler, müstemilat, personel odaları gibi bölmeleri gezip gezmediği bilinmemektedir.

Raporun sonuç bölümünde Merkez idaresi ile Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına yönelik 10 adet tavsiye sunulmuştur. Tavsiyelerin genel itibarıyla; çocukların sorumluluk bilincini yükseltici, eğitimleri iyileştirici ve günlük yaşam rutinlerini kolaylaştırıcı tavsiyeler olduğu görülmektedir.

34 Ulusal Önleme Mekanizması tarafından ziyaret edilen merkez için bundan sonra yalnızca 'merkez' kelimesi kullanılacaktır.

Tavsiyelerin takip yöntemi hakkında bilgi verilmemiştir. Takip ziyareti yapılıp yapılmayacağı da bilinmemektedir.

x. 2019/2 Adana Sarıçam Geçici Barınma Merkezi Ziyareti³⁵

10.09.2018 tarihinde gerçekleştirilen ziyaret, Birleşik Krallık Ulusal Önleme Mekanizmasının Oxford Üniversitesi ile birlikte yürüttüğü “Göçmenlerin Alıkonulmasında Ulusal Önleme Mekanizmalarının Rolü Projesi” kapsamında haberli olarak yapılmış, 2019 yılının Ocak ayında web sitesinde yayınlanmıştır.

Ziyarete konu merkezin³⁶ neye göre seçildiği, ziyaretin hazırlık süreci ve ziyaret heyetinin oluşumuna ve hangi ihtiyaca dayalı olarak belirlendiğine dair bilgi mevcut değildir.

Ziyaretin bir gereksinim üzerine mi yoksa derinlemesine bir inceleme maksadıyla mı yapıldığı bilinmemektedir. Devamında yeni bir ziyaret yapılıp yapılmayacağı, ziyaretlerin bu merkez bakımından düzenli hale gelip gelmeyeceği, bütünlüklü bir ziyaretin parçası olup olmadığı da belirtilmemiştir.

Ziyaret heyetini; TİHEK UÖM Birim Sorumlusu hâkim Abdulmuttalip Zararsız, Dış İlişkiler ve Proje Birim Sorumlusu Abdulhamit Yağmurcu, Uzman Yardımcıları Çiğdem Çelik ile Merve Sisli ve Birleşik Krallık UÖM’sinde görev yapan Hindpal Singh Bhui ile Gavriella Moris oluşturmaktadır.

Tamamı geçici koruma statüsüne sahip 26.087 Suriyelinin kaldığı merkezin, dünyanın en büyük konteyner kenti özelliğini taşıdığı belirtilmiştir. (5.898’i kadın, 5.152’si erkek, 15.056’sı çocuk, 156’sı ise (70-100 yaş arası) yaşlıdır. Merkezde 2’si görme, 4’ü ruhsal, 10’u işitme, 60’ı ortopedik ve 34’ü zihinsel engel olmak üzere toplam 110 engelli kişi kalmaktadır.)Merkezde 274 personel çalışmaktadır. ‘Dünyanın en büyük konteyner kenti’ olduğu belirtilen merkezde yapılan ziyaretin aynı gün sona erdiği anlaşılmaktadır.

Raporda merkez sakinleri ile görüşmeler yapıldığı bilgisi verilmiş fakat bu görüşmelerin nerede yapıldığı, heyetin seçtiği kişilerle yapılıp yapılmadığı, kaç kişi ile görüşüldüğü, görüşmelerde mahremiyetin sağlanıp sağlanmadığı, görüşülen kişiye ziyaretin ve görüşmenin amacı, elde edilen bilgilerin nasıl kullanılacağı, süreçte ortaya çıkabilecek olası sonuçlar, gizlilik ilkesinde varsa sınırlılıklar konularında detaylı bilgilendirme yapılıp yapılmadığı bilgileri raporda mevcut değildir.

Bu görüşmelerde merkezde olası bir işkence, kötü muamele, aşağılayıcı ceza iddiasıyla karşılaşılmadığı ifade edilmiştir.

Merkez sakinlerinin şikâyetleri ve ziyaret heyetinin tespit ettiği sorunlar özetle; hava sıcaklığına rağmen konteynerlere klima takılmasına izin verilmemesi, temiz su yeterliliği, zihinsel ve bedensel engelli çocuklar için özel bir eğitim programı bulunmayışı,

35 https://www.tih.gov.tr/upload/file_editor/2019/07/1562584565.pdf

36 Ulusal Önleme Mekanizması tarafından ziyaret edilen merkez için bundan sonra yalnızca ‘merkez’ kelimesi kullanılacaktır.

çocuk dostu alanların yetersizliği, meslek atölyelerinde havalandırma eksikliği, personele insan hakları eğitimi verilmemesi, psiko-sosyal hizmet bürosu bulunmamasıdır.

Raporun sonuç kısmında merkez idaresine; Geçici Barınma Merkezlerinin Kurulması, Yönetimi ve İşletilmesi Hakkında Yönergeye uygun bir şekilde Merkezde psikososyal hizmet bürosunun kurulması, zihinsel engeli olan çocuklara, içermeci eğitim ilkeleri de göz önünde bulundurularak özel gereksinimlerine uygun bir eğitim programı ve materyaller oluşturulması, personele yönelik hak temelli yaklaşımı esas alan bir eğitim programının hazırlanması, merkezin farklı bölgelerinde çocuk dostu alanların artırılması, biçki dikiş kursu atölyesinde havalandırma imkânının artırılmasına yönelik önlemlerin alınması, mahalle temsilcilerinin Geçici Barınma Merkezlerinin Kurulması, Yönetimi ve İşletilmesi Hakkında Yönerge hükümlerine uygun bir şekilde belirlenmesi veyahut başka türlü katılımcı yönetim biçimlerinin oluşturulması tavsiyelerine verilmiştir. Tavsiyelerin takip yöntemi ve merkeze takip ziyareti yapıp yapılmayacağı konusunda bilgi verilmemiştir.

xi. 2019/3 Samsun Dr. Nejat Özel Bakım Merkezi Ziyareti³⁷

2 Ağustos 2018 tarihinde habersiz olarak gerçekleşen ziyaretin raporu 2019 yılının Ocak ayında kurul tarafından kabul edilerek yayınlanmıştır.

Ziyarete konu merkezin³⁸ neye göre seçildiği, ziyaretin hazırlık süreci ve ziyaret heyetinin oluşumuna ve hangi ihtiyaca dayalı olarak belirlendiğine dair bilgi mevcut değildir.

Ziyaretin bir gereksinim üzerine mi yoksa derinlemesine bir inceleme maksadıyla mı yapıldığı bilinmemektedir. Devamında yeni bir ziyaret yapıp yapılmayacağı, ziyaretlerin bu merkez bakımından düzenli hale gelip gelmeyeceği, bütünlüklü bir ziyaretin parçası olup olmadığı da belirtilmemiştir.

Ziyaret heyetinde Başkan Yardımcısı Selahattin Doğan, hâkim Gülden Demirel Kaymaz, insan hakları ve eşitlik uzmanları Çiğdem Çelik, Ertuğrul Yazar ve Merve Sisli, heyetin talebi üzerinde Samsun Valiliği tarafından görevlendirilen bir sosyal çalışma görevlisi ve bir psikolog yer almaktadır.

Ziyaret heyeti, ruhsal ve bedensel engelli bölümlerinin kadın ve erkek yatak odaları, sakinlere ait banyo ve tuvaletler, ortak oturma alanları, hobi odaları, yemekhane, mutfak, merkezin bahçesi, sağlık odası ve fizyoterapi odasını incelemiştir. Tam erişim güvencesi dâhilinde kapalı bölmelerin gezilmediği sonucuna varmak mümkündür.

Merkezde 96 personel çalışmakta, 66 odada 193 sakin kalmaktadır.

Raporda ziyaret esnasında sakinlerle birebir ve toplu görüşmeler gerçekleştirilerek; personel noktasında sıkıntı yaşanmadığı, şiddet uygulayan kimsenin olmadığı ve sunulan hizmetlerden memnun oldukları bilgisi verilmiş fakat bu görüşmelerin nerede yapıldığı, heyetin seçtiği kişilerle yapıp yapılmadığı, kaç kişi ile görüşüldüğü, görüşme-

37 https://www.tihk.gov.tr/upload/file_editor/2019/07/1562836238.pdf

38 Ulusal Önleme Mekanizması tarafından ziyaret edilen merkez için bundan sonra yalnızca 'merkez' kelimesi kullanılacaktır.

lerde mahremiyetin sağlanıp sağlanmadığı, görüşülen kişiye ziyaretin ve görüşmenin amacı, elde edilen bilgilerin nasıl kullanılacağı, süreçte ortaya çıkabilecek olası sonuçlar, gizlilik ilkesinde varsa sınırlılıklar konularında detaylı bilgilendirme yapılıp yapılmadığı bilgileri raporda mevcut değildir.

Merkezde 'kötü muamele' kapsamında bugüne kadar adli mercilere yansıyan yalnızca 1 olay bulunduğu ve adli sürecin devam ettiği belirtilmiştir. Sakinlerin şikâyeti üzerine kötü muamele uyguladığı tespit edilen bir personel bulunduğu; söz konusu sakinin ailesiyle durumun paylaşıldığı ve ailenin şikâyetçi olmaması üzerine personelin işine son verildiği; bununla birlikte ilgili mercilere başvuru yapıldığı ifade edilmiştir. Raporlarda genel olarak 'işkence' kelimesinin kullanılmaktan imtina edildiği, bunun yerine 'kötü muamele' nin kullanıldığı dikkat çekmiştir.

Raporda şikâyet sayısının önem taşımakta olduğu, çok az sayıda şikâyet bulunması merkezde işler bir şikâyet mekanizmasının bulunmadığının veya özgürlüğünden mahrum bırakılanların şikâyet mekanizmalarına ulaşmadığının bir göstergesi olduğu belirtilmektedir. Ayrıca CPT, AİHM, DSÖ gibi mekanizmalara ve kararlarına sıklıkla atıf yapılmıştır.

Raporun sonuç bölümünde merkez idaresine 6 adet tavsiye verilmektedir. Bunlar; benzer durumların yaşanmaması için belirli periyotlarla özellikle bakıcı personele insan hakları ve ceza hukuku başta olmak üzere eğitim verilmesi, koruma altına alınanların bilgilerinin gizli kalması kaydıyla kötü muamele yapılıp yapılmadığına ilişkin olarak görüşmeler yapılması, psikolog görüşmelerinde bu hususun aydınlatılacağı şekilde açık uçlu sorular yöneltilmesi, ruhsal engeli olan kadınların, erkeklerle eşit koşullarda açık havadan faydalanması ve gün içerisinde serbestçe bahçeye çıkışlarının sağlanması için gerekli önlemlerin alınması, ruhsal engellilerin, fiziksel engelli bireyler gibi cep telefonu, bilgisayar ve internet erişiminin kolaylaştırılması için gerekli önlemlerin alınması, hasarların giderilmesi ve merkez binasında sakinlerin neden olduğu veya başka sebeple meydana gelen hasarların ivedilikle tespit edilerek gerekli tadilatın yapılması, sürekli sıcak sağlayacak önlemlerin alınması, merkezde ayrı bir kısımda çamaşırhane oluşturulması tavsiyeleridir.

Tavsiyelerin takip yöntemine dair metot belirtilmediği gibi takip ziyareti yapılıp yapılmayacağı da bilinmemektedir.

xii. 2019/4 Malatya Beydağı Geçici Barınma Merkezi Ziyareti³⁹

11 Ekim 2018 tarihinde Malatya Beydağı Geçici Barınma Merkezine haberli bir ziyaret düzenlenmiştir.

Ziyarete konu merkezin⁴⁰ neye göre seçildiği, ziyaretin hazırlık süreci ve ziyaret heyetinin oluşumuna ve hangi ihtiyaca dayalı olarak belirlendiğine dair bilgi mevcut değildir.

39 https://www.tihk.gov.tr/upload/file_editor/2019/07/1562585259.pdf

40 Ulusal Önleme Mekanizması tarafından ziyaret edilen merkez için bundan sonra yalnızca 'merkez' kelimesi kullanılacaktır.

Ziyaretin bir gereksinim üzerine mi yoksa derinlemesine bir inceleme maksadıyla mı yapıldığı bilinmemektedir. Devamında yeni bir ziyaret yapıp yapılmayacağı, ziyaretlerin bu merkez bakımından düzenli hale gelip gelmeyeceği, bütünlüklü bir ziyaretin parçası olup olmadığı da belirtilmemiştir.

TİHEK Kurul üyesi Mehmet Altuntaş'ın eşlik ettiği ziyaret heyetinde, Koordinatör Mehmet Bayhan, İnsan Hakları ve Eşitlik Uzmanları Mehmet Aktaş ve Nesrin Öztürk, Sosyal Hizmet Uzmanı Şeyma Gündür ve Anasınıfı Öğretmeni ve Eğitimci Gülen Dinçer ve ziyaret heyetinin talebi üzerine Malatya İl Sağlık Müdürlüğü tarafından görevlendirilen bir hekim ile bir psikolog yer almıştır.

Konteyner kent düzeninde inşa edilmiş olan Merkez, 10.000 kişi barındırma kapasitesine sahiptir. Merkezde 11.10.2018 tarihi itibarıyla tamamı Suriyeli 9010 koruma altına alınan barınmaktadır.

Merkezde toplam 557 personel görev yapmaktadır. Merkezin büyüklüğüne rağmen ziyaretin aynı gün sona erdiği sonucuna varılmıştır.

Akabinde ziyaret heyeti ikiye ayrılmış ve Merkezde bulunan kurslar, aktivite alanları, sosyal yaşam alanları incelenmiştir. Heyetler tarafından Merkezde kalan yabancılarla birebir ve toplu görüşmeler gerçekleştirilerek incelemelerde bulunulmuştur. İnceleme ve görüşmelerin akabinde Merkez İdaresi ile ikinci bir görüşme gerçekleştirilmiştir.

Ziyaret heyeti tarafından aktivite alanları ve sosyal yaşam alanları incelenmiş ve merkez sakinleri ile birebir ve toplu görüşmeler yapıldığı bilgisi verilmiş fakat bu görüşmelerin nerede yapıldığı, heyetin seçtiği kişilerle yapıp yapılmadığı, kaç kişi ile görüşüldüğü, görüşmelerde mahremiyetin sağlanıp sağlanmadığı, görüşülen kişiye ziyaretin ve görüşmenin amacı, elde edilen bilgilerin nasıl kullanılacağı, süreçte ortaya çıkabilecek olası sonuçlar, gizlilik ilkesinde varsa sınırlılıklar konularında detaylı bilgilendirme yapıp yapılmadığı bilgileri raporda mevcut değildir.

Merkezin faaliyete geçtiği 12.06.2013 tarihinden ziyaret tarihine kadar işkence ve kötü muameleye ilişkin bir şikâyet olmadığı bildirilmiştir.

Merkezde görevli personele işkence ve kötü muameleye ilişkin özel bir eğitim almadığı, Merkezin hizmet içi eğitim müfredatının bulunmadığı ve Merkez personelinin insan hakları eğitimi almadığı bilgileri verilmektedir.

Raporun değerlendirme kısmında "Bu tutum ve uygulamalar, Heyetimiz tarafından olumlu gelişmeler olarak değerlendirilmiştir. Diğer devletlerin sınırlarını açma ve sığınmacı ve mültecileri kabul etme noktasındaki mütereddit tavrına karşılık Türkiye'nin bütün ekonomik kısıtlılıklarına rağmen sayıları milyonları bulan Suriyeli sığınmacılara kucak açması tüm eleştiri ve eksiklerden vareste başlı başına bir insan hakları savunuculuğu faaliyetidir" cümlesinin Ulusal Önleme Mekanizması ziyaret raporu bakımından gerekli olup olmadığını düşündürmektedir.

Raporun sonuç bölümünde; hastalardan alınan numunelerden sağlıklı sonuçlar alınması adına mümkün olan en kısa sürede tahlil merkezine ulaştırılması için alternatif

çözümlerin geliştirilmesi, Merkez personelinin insan hakları, işkence ve kötü muamele ile mücadele konulu hizmet içi eğitim programlarının düzenlenmesi, çocukların yaşadıkları sorunlardan kaynaklı şiddet eğilimlerinin bertaraf edilmesine yardımcı olmak üzere psikolog istihdam edilmesi tavsiyeleri verilmiş, tavsiyelerin takip yöntemine dair bilgi verilmemiş, takip ziyareti yapıp yapılmayacağı da belirtilmemiştir.

xiii. 2019/5 Gaziantep Geri Gönderme Merkezi Ziyareti⁴¹

Birleşik Krallık Ulusal Önleme Mekanizmasının Oxford Üniversitesi ile birlikte yürüttüğü “Göçmenlerin Alıkonulmasında Ulusal Önleme Mekanizmalarının Rolü Projesi” kapsamında 12.09.2018 tarihinde Gaziantep Geri Gönderme Merkezine haberli bir ziyaret düzenlenmiştir.

Ziyarete konu merkezin⁴² neye göre seçildiği, ziyaretin hazırlık süreci ve ziyaret heyetinin oluşumuna ve hangi ihtiyaca dayalı olarak belirlendiğine dair bilgi mevcut değildir.

Ziyaretin bir gereksinim üzerine mi yoksa derinlemesine bir inceleme amacıyla mı yapıldığı bilinmemektedir. Devamında yeni bir ziyaret yapıp yapılmayacağı, ziyaretlerin bu merkez bakımından düzenli hale gelip gelmeyeceği, bütünlüklü bir ziyaretin parçası olup olmadığı da belirtilmemiştir.

Ziyaret heyetinde TİHEK UÖM Koordinatörü Hâkim Abdulmuttalip Zararsız, Dış İlişkiler ve Proje Birim Sorumlusu Dr. Abdulhamit Yağmurcu, Uzman Çiğdem Çelik ve Merve Sisli ile Birleşik Krallık UÖM’inde görev yapan Hindpal Singh Bhui ve Gavriella Moris yer almıştır.

Merkezde 123 oda bulunmaktadır ve merkezin 750 kişilik kapasitesi bulunmasına rağmen 808 kişi alıkonulmaktadır. Ziyaretin aynı gün sona erdiği anlaşılmaktadır.

132 personelin görev yaptığı merkezde kadın personel sayısı ise 25’tir. Personele insan hakları eğitimi verilmekte ise de işkence ve kötü muameleyi inceleme ve belgelenme için özel bir eğitim verilmemiştir.

Raporda, merkezin fiziksel koşullarının genel olarak iyi olduğunun gözlemlendiği ifade edilmiştir.

Raporda merkez sakinleri ile görüşmeler yapıldığı bilgisi verilmiş fakat bu görüşmelerin nerede yapıldığı, heyetin seçtiği kişilerle yapıp yapılmadığı, kaç kişi ile görüşüldüğü, görüşmelerde mahremiyetin sağlanıp sağlanmadığı, görüşülen kişiye ziyaretin ve görüşmenin amacı, elde edilen bilgilerin nasıl kullanılacağı, süreçte ortaya çıkabilecek olası sonuçlar, gizlilik ilkesinde varsa sınırlılıklar konularında detaylı bilgilendirme yapıp yapılmadığı bilgileri raporda mevcut değildir.

Son bir yıl içerisinde işkence ve kötü muamele iddiasıyla başvuru yapan kimse bulunmadığı ifade edilmiş ise de; özgürlüğünden mahrum bırakılanlarla yapılan görüşme-

41 https://www.tih.gov.tr/upload/file_editor/2019/07/1562585466.pdf

42 Ulusal Önleme Mekanizması tarafından ziyaret edilen merkez için bundan sonra yalnızca ‘merkez’ kelimesi kullanılacaktır.

lerde çalışanların kendilerine saygısız davrandığı, geceleri yüksek sesle müzik dinlediği, aile katında güvenlik görevlilerinden birinin sert davrandığı ve özgürlüğünden mahrum bırakılanları azarladığı, gece vardiyasında görev yapan personelin kat girişindeki masanın yanında çocuğunun kafasına vurduğu ve olay üzerine 3 saat çocuklarıyla birlikte odaya kitlendiği, yine özgürlüğünden mahrum bırakılanlardan biri, ziyaret tarihinden yaklaşık on beş gün önce güvenlik görevlilerinden birinin havalandırma sırasında kolunu sıkıca tutarak kendisini sarstığını, vurmaya teşebbüs ettiğini; ancak vurmadığını belirtmiştir. Ziyaret heyetinin bu iddiaları tutanak altına alarak merkez idaresine bildirdiği ve bazı durumlarda ilgili personelin savunmasının alındığı dikkat çekmiştir.

Ziyaret sırasında ve ziyaret heyetinin şahit olduğu bir kötü muamele olayı yaşanmıştır. Merkez'in ana yemekhanesinde bir güvenlik görevlisinin akşam yemeği sırasında bekleyen bir özgürlüğünden mahrum bırakılanı vurmuş, bu durum heyet üyelerinden biri tarafından görülmüş, kamera kayıtları izlenerek saat 18.30 civarında güvenlik görevlisi tarafından şiddetli olmayan bir şekilde kişinin başına vurulduğu tespit edilerek durum tutanak altına alınmıştır. Merkez İdaresi, ilgili güvenlik görevlisinin savunmasını almış ve özgürlüğünden mahrum bırakılanın bilgisine başvurmuştur. Özgürlüğünden mahrum bırakılan kişi olayla ilgili kimseden şikâyetçi ve davacı olmadığını beyan etmiştir.

Yukarıda yer alan iddialara ve olaylara ilişkin herhangi bir adli işlem yapıldığı hususunda bilgi verilmemiştir.

Ziyaret merkezinde katlarda şikâyet kutuları bulunduğu ancak genel olarak kutuların dolu olmasına rağmen boşaltılmadığı, şikâyet kutularının açılması için belirli bir gün belirlenmediği ziyaret heyeti tarafından tespit edilmiştir.

Özgürlüğünden mahrum bırakılanlarla yapılan görüşmelerde bazı hamile kadınların kadın doğum uzmanına sevk edilmediği, örneğin 2 aylık hamile bir kadının Merkezde kaldığı süre içinde kadın doğum uzmanına hiç gitmediği iddia edilmiştir. Ayrıca 10 aydan uzun bir süre merkezde kalan bir kişinin çocuklarında kalp hastalığı olduğu ve 6 aylık periyotlarda doktor muayenesi gerektiği, çocukların 9 aydır muayeneye gidemediği beyan edilmiştir.

Ziyaret sırasında yapılan incelemeler neticesinde gerek yemeklerin kalitesi ve çeşitliliği gerekse gıda mühendisi tarafından belirlenen menülere uyulması ve ek gıda verilmesi konularında aksaklıklar olduğu gözlemlenmiş ve tespit edilmiştir.

Özgürlüğünden mahrum bırakılanlar kantin fiyatlarından da şikâyetçi olarak ürünlerin etiket fiyatlarından daha yüksek fiyata satıldığını belirtmiştir.

Kapalı spor salonuna dört aydır hiç gidilmediğini beyan edenler mevcuttur.

Görüşmelerde özgürlüğünden mahrum bırakılanlar Merkezde zamanlarını geçirebilecekleri etkinliklerin bulunmamasından şikâyet etmiş, odalarda satranç veya kâğıt gibi oyunlar oynanmasına izin verilmediğini beyan etmiştir.

Odalarda kalem bulundurmanın yasak olması nedeniyle ders çalışamadıklarını ifade etmişlerdir.

Televizyonlarda çok az kanal olduğu, kanalların hepsinin Türkçe olduğu beyan edilmiştir.

Ailesinin başka bir ilde bulunması nedeniyle ailesiyle görüşemediğini ifade ederek ailesine yakın bir merkeze nakil edilmeyi talep edenler olmuştur.

Özgürlüğünden mahrum bırakılanlar sıklıkla telefonla görüşme hakkının kısıtlandığını ve telefonla görüşme süresinin 5 dakika sürdüğünü beyan etmiştir.

Raporun sonuç bölümünde tavsiyelere yer verilmiştir. Bunlar; merkez personelinden şikayetler olması nedeniyle personele (travma sonrası veya sosyo-kültürel değişikliklerle ilgili) stres tepkilerinin muhtemel semptomlarını tanımak ve bu konuda gerekli adımları atmak konusunda eğitim verilmesi, personele İstanbul Protokolü'nü kapsayacak işkence ve diğer kötü muamele hakkında özel bir eğitim verilmesi, merkez personeline psiko-sosyal destek sağlanması, merkezde kötü muamele teşkil edebilecek hususların vuku bulmaması için belirli periyotlarla özgürlüğünden mahrum bırakılanların bilgilerinin gizli kalması kaydıyla kötü muamele yapılıp yapılmadığına ilişkin olarak görüşmeler yapılması, psikolog görüşmelerinde bu hususun aydınlatılacağı şekilde açık uçlu sorular yöneltilmesi, şikâyet kutularının haftanın belirli bir gününde sosyal çalışmacı gibi, özgürlüğünden mahrum bırakılanların tarafsız olacağına inandığı bir personel tarafından açılarak dilekçelerin düzenli olarak idareye iletilmesi, her ne kadar mağdurların şikayetçi olmadığı ifade edilse de idari soruşturmaların yürütülmesine engel olmamakla, işkence ve diğer kötü muamele iddiaları nedeniyle sorumluların görevlilerin bir sorumluluklarının bulunup bulunmadığını tespit edebilmek ve sorumluluklarının tespit edilmesi halinde gerekli yaptırımı uygulamak amaçlarıyla etkin bir idari soruşturma süreci işletilmesi, tutulanların telefon görüşmesi imkânından yararlandırılırken görüşme sürelerinin dış dünya ile teması sürdürebilecek düzeyde olması, özellikle aileleri Merkez dışında olan kişilerin aileleri ile bağlarını, gerekirse ailelerine yakın bir Merkeze yerleştirilmeleri suretiyle koruyabilmeleri için gerekli tedbirlerin alınması, ayrıca Merkezdeki etkinliklerin sayısının ve çeşitliliğinin artırılarak tutulanların, özgürlüklerinden yoksun bırakılmalarının olumsuz etkilerinin hafifletilmeye çalışılması, tutulanların ihtiyaç ve talepleri gözetilerek televizyonda Arapça ve tutulanların anladığı diğer başka dillerde kanallara yer verilmesi, özgürlüğünden mahrum bırakılanlara kişisel gelişimlerini sürdürebilmeleri adına, gerekli tedbirler alınarak kalem verilmesi, çocuklar için daha fazla etkinlik olanağı sağlanarak çocukların kendilerini geliştirmelerini mümkün kılacak olanaklar yaratılması, yemek temin edilen firmanın değiştirilerek uygun fiyat ve kalitede yemek temin edilebilecek bir firma ile anlaşılması, merkezde barındırılan hamile kadınların, kadın doğum uzmanı tarafından ihtiyaç duyulan sıklıkta muayene edilmesinin sağlanması, çocuklara sunulan sağlık hizmetlerinin de doktora erişim ve bakımda eşdeğerlik ilkelerine uygun olması ve çocukların tıbbi ihtiyaçlarına ayrıca dikkat edilmesidir.

Tavsiyelerin takip metodu hakkında bilgi verilmemiş, takip ziyareti yapılıp yapılmayacağı belirtilmemiştir.

xiv. 2019/6 Sivas E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti⁴³

25.09.2018 tarihinde gerçekleşen ziyaretin raporu 2019 yılının Mart ayında yayınlanmıştır. Ziyaretin haberli ya da habersiz olduğu konusunda bilgi mevcut değildir.

Ziyarete konu merkezin⁴⁴ neye göre seçildiği, ziyaretin hazırlık süreci ve ziyaret heyetinin oluşumuna ve hangi ihtiyaca dayalı olarak belirlendiğine dair bilgi mevcut değildir.

Ziyaretin bir gereksinim üzerine mi yoksa derinlemesine bir inceleme maksadıyla mı yapıldığı bilinmemektedir. Devamında yeni bir ziyaret yapılıp yapılmayacağı, ziyaretlerin bu merkez bakımından düzenli hale gelip gelmeyeceği, bütünlüklü bir ziyaretin parçası olup olmadığı da belirtilmemiştir.

Kurul Üyesi Mehmet Altuntaş'ın eşlik ettiği ziyaret heyetinde; İnsan Hakları ve Eşitlik Uzmanları Çiğdem ÇELİK ve Ertuğrul YAZAR yer almıştır. Yine farklı disiplinlerden uzmanların heyetinde yer almadığı bir ziyaret gerçekleşmiştir.

Toplam 245 personel görev yapmaktadır. Personelin insan hakları eğitimi ile işkence ve kötü muamele yasağına ilişkin özel bir eğitim almadığı anlaşılmaktadır.

Merkezin kapasitesi 700 kişi olmasına rağmen 903 kişi alıkonulmaktadır.

Ziyaret heyeti, havalandırma alanı, kantin, atölye ve derslik gibi aktivite alanları, revir, psiko-sosyal servis, açık ve kapalı görüş alanları ve diğer ortak alanları incelenmiştir. Tam erişim güvencesi dâhilinde kapalı bölmeler ile müstemilat, personel odaları gibi bölmelerin incelenmediği anlaşılmaktadır.

Raporda merkez sakinleri ile görüşmeler yapıldığı bilgisi verilmiş fakat bu görüşmelerin nerede yapıldığı, heyetin seçtiği kişilerle yapılıp yapılmadığı, kaç kişi ile görüşüldüğü, görüşmelerde mahremiyetin sağlanıp sağlanmadığı, görüşülen kişiye ziyaretin ve görüşmenin amacı, elde edilen bilgilerin nasıl kullanılacağı, süreçte ortaya çıkabilecek olası sonuçlar, gizlilik ilkesinde varsa sınırlılıklar konularında detaylı bilgilendirme yapılıp yapılmadığı bilgileri raporda mevcut değildir.

Ziyaret heyetinin tespit ettiği ve görüşmelerde dile getirilen sorunlar; koşulların kapasitenin üstünde kişi bulunması, pek çok kişinin yerde yatması ve dolabının olmaması, Sivas ilinin hava şartlarına rağmen yalnızca bir battaniye verilmesi nedeniyle ısınma sorunu olması, her ne kadar ikinci battaniyenin kendileri tarafından alınabildiği ifade edilse de mahpusların bir kısmı battaniyelerin depolarda tutularak kendilerine verilmemesinden yakınmış, bazı mahpuslar ise, yerin soğuk olması nedeniyle yere seccade yerine battaniye serildiğinde amaç dışı kullanım gerekçesiyle battaniyelerin idare tarafından alınarak üç ay geri verilmediği iddiasında bulunulmuştur. Benzer şekilde, özel-

43 https://www.tihk.gov.tr/upload/file_editor/2019/07/1562845334.pdf

44 Ulusal Önleme Mekanizması tarafından ziyaret edilen merkez için bundan sonra yalnızca 'merkez' kelimesi kullanılacaktır.

likle kış aylarında kıyafet konusunda da sıkıntı yaşandığı, zira her kişinin sadece 2 adet hırka hakkı bulunduğu, ancak Sivas ilinin soğuk iklim koşulları ve içerinin havalandırılması için camların açılmasının gerekmesi nedenleriyle ellerindeki kıyafetlerin yeterli düzeyde olmadığı dile getirilmiştir. Yine, nevresim ve yastık için de sayı sınırlaması bulunduğu, ikinci yastık için doktordan sağlık nedeniyle bu durumun zorunlu olduğuna dair rapor alınması gerektiğinin söylendiği, ayrıca yatakların kirli ve eski olduğu, ancak dışarıdan yeni yatak alınmasına da izin verilmediği, musluklardan akan suyun paslı, gayri sıhhi ve içilemez durumda olduğu, bazı mahpuslar tarafından musluklardan kimi zaman içilebilir temiz su aktığında kendilerine haber verildiği, bazıları tarafından ise kendilerine haber verilmediği, suların düzenli akmadığı, zaman zaman su kesintileri yaşandığı, gün içinde suyun kesintilerle verildiği, bazı durumlarda suyun kesinti olmadan devamlı akabildiği, suyun verildiği son koşullarda suyun yetersiz kalabildiği, sıcak ve soğuk suyun birlikte verilmemesi nedeniyle banyo yaparken sorun yaşanabildiği, banyoda bulunan 3 adet kovanın yetersiz olduğu, buldukları kata, tazyik az olduğundan sıcak su çıkmadığı, bu nedenle alt katta yer alan hücreden görevli eşliğinde yukarıya kovalar ile su çıkardıkları, sıcak su yetmeyecek diye endişe yaşadıkları, mahpuslar tarafından koşullarda su kesintilerine karşı pet şişelerde su bulundurulmasına idare tarafından izin verilmediği, banyo ve tuvalet temizliği ile odaların temizliğinde kullanmak amacıyla yalnızca bir fırçanın bulunduğu, bu durumun hijyen açısından sıkıntı yarattığı, çamaşır yıkama süresinin kısıtlılığı, çamaşır ipi, çamaşır askısı, banyo kovasının yetersizliği, çamaşırın kurumaması, banyo duş başlıklarının kullanılamaz durumda olduğu, yemeklerin kalite, miktar ve çeşidinden genel olarak memnun olunmadığı görülmüştür. Ayrıca daha önce gıda zehirlenmesi yaşandığı birçok mahpus tarafından ifade edilmiştir, kantinde her ayak numarasına uygun terlik satılmadığı, satılan meyve ve sebzelerin çürük olduğu, temizlik malzemelerinin kalitesi düşük olduğu ve kötü koktuğu, dilekçelere cevap verilmediği, dilekçe hakkının engellendiği, kapıdan dilekçeler toplu bir biçimde alınırken sayı ve tarih verilmediği, daha önceki zamanlarda dilekçelerin değiştirilmesi için mahpusların hücre ile tehdit edildiği, dilekçelerin infaz koruma baş memurundan döndüğü ve evrak birimine ulaşmadan geri geldiği, zaman zaman müdürle görüşmek istediklerinde infaz koruma memurlarının konunun kendileri ile paylaşılmasını istedikleri, Müdür ve 2. Müdürü hiç görmeyenlerin olduğu, Özel eşya incelemesinin eşyanın sahibi başında olmadan gerçekleştirildiği, koşutta arama yapılırken toplanan radyo, semaver gibi eşyaların daha sonra kendilerine veya ailelerine geri verilmediği, sabahları ayakta sayım yapılmasından rahatsız bulunduğu, nakil taleplerine cevap verilmediği, etkinlik sayısının az olduğu, özellikle kadın mahpuslar tarafından spor faaliyetlerinin erkeklere özgü olduğu ve diğer etkinliklerin de kadınlar bakımından daha sınırlı olduğu, kitap sayısının 2 ile sınırlı olduğu, sağlık müdahalelerinin geç yapıldığı, anne yanında kalan çocuklar için gıdaların yetersiz olduğu, ek bez verilmediği, yatakların kirli ve eski olduğu, yeni yatak alınmasına izin verilmediği sorunları dile getirilmiştir.

Raporda son bir yıl içinde işkence ve kötü muamele iddiasıyla başvuruda bulunan mahpusun bulunmadığı bildirilmiş, son bir yıl içinde hakkında disiplin cezası bulunan

mahpus sayıları ve ceza türlerinin; 80 mahpus hücreye koyma cezası, 151 mahpus bazı etkinliklerden alıkoyma cezası, 8 mahpus kınama cezası, 10 mahpus ücret karşılığı çalışılan işten yoksun bırakma cezası ve 30 mahpus ziyaretçi kabulünden yoksun bırakma cezası şeklinde olduğu ifade edilmiştir. Bu iki durum birlikte değerlendirildiğinde; işkence soruşturmalarında mağduru yıldırma ve şikâyetinden vazgeçmesini sağlamak amacıyla başlatılan “karşı dava” olgusunun tartışılmamış olduğu gözlemlenmekte ve ziyaret heyetinin bu konuda ayrıntılı inceleme yapmadığı düşünülmektedir.

Raporun sonuç bölümünde yukarıda bahis olunan sorunların tamamı ile ilgili Merkez idaresine ve Adalet Bakanlığına yönelik 15 adet tavsiyeye verilmiştir.

Fakat bu ziyaret raporu bakımından dikkat çeken ve bugüne kadar yayınlanan ziyaret raporlarında ilk kez görülen “karşı oy” yazısıdır.

TİHEK Kurul Üyesi Safet Balın, ziyaret heyetinin raporu hazırladıktan sonra kurulun onayına sunması aşamasında çoğunluğun görüşüne katılmayarak raporu onaylamadığını dile getirmiş ve karşı oy yazısı eklemiştir. Karşı oy yazısında özetle; idareden bilgi almadan mahkumların dile getirdiği hususların doğru kabul edilmesi, sorunların yoğunlukla dile getirilmesinin hangi saikle yapıldığının belli olmaması, raporun ajitasyon içerdiği, bazı ifadelerin çeliştiği, ‘iddiaların dedikodu boyutunda rapora derç edildiği’, ziyaret heyeti tarafından suların içme suyu olarak uygun olmadığı tespitinin bilimsel temelinin bulunmadığı, sunulan kamu hizmetinin kamuoyuna yanlış aktarılabileceği, bazı ifadelerin kabul edilmesinin mümkün olmadığı, su sorunu ile ilgili paragrafta idareden alınan bilgilerin birbiri ile çeliştiği, bu çelişkili bilgilerin raporda kullanılmaması gerektiği, mahkumların yemeklerden zehirlenme iddialarının doğruluğu araştırılmadan rapora yazılmış olmasının kamuoyu önünde olumsuz algı oluşturacağı, dilekçelerin alınmaması ise ilgili paragrafta yine dedikodu boyutunda ifadelerin rapora eklenmiş olduğu ve cezaevi yönetimi hakkında kamuoyunda olumsuz algıya neden olacağı, yine sağlık hizmetleri ile ilgili bilgilerin teyit edilmeden rapora eklendiği, bu durumda cezaevi yönetimin kamuoyuna teşhir edildiğini, bir annenin emzirdiği bebeği ile eksiklikleri dile getirdiği paragrafta dair araştırılmaksızın rapora eklendiği, genel olarak ajite beyanları içerdiği nedenleriyle çoğunluğa katılmadığını beyan etmiştir.

xv. 2019/7 Ordu E Tipi Kapalı CİK Kadın Koğuşları Ziyareti⁴⁵

18 Eylül 2018 tarihinde Ordu E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu’na habersiz ziyaret gerçekleştirilmiştir.

Ziyaretin hazırlık süreci ve ziyaret heyetinin oluşumuna ve hangi ihtiyaca dayalı olarak belirlendiğine dair bilgi mevcut değildir.

Raporun giriş kısmında ziyaretin amacının alıkonulma merkezinde⁴⁶ gözlem yapmanın yanı sıra Nesrin Gençosman’ın ölümüne dair inceleme yapmak olduğu belirtildiğin-

45 https://www.tihék.gov.tr/upload/file_editor/2019/07/1562845586.pdf

46 Ulusal Önleme Mekanizması tarafından ziyaret edilen merkez için bundan sonra yalnızca ‘merkez’ kelimesi kullanılacaktır.

den, ziyaret merkezinin bu hadise nedeniyle seçildiği düşünülmektedir. Fakat raporda açıkça merkezin neye göre seçildiği bilgisi mevcut değildir.

Rapordan anlaşılan ilgili merkeze ilk kez ziyaret gerçekleştirilmiştir. Ziyaretin bir gereksinim üzerine (ad-hoc) mi yoksa derinlemesine inceleme amacıyla (in-depht) mı yapıldığı açıkça belirtilmese de Nesrin Gençosman'ın ölümü nedeniyle bir gereksinim üzerine yapıldığı ve bununla birlikte derinlemesine inceleme de yapıldığı düşünülmektedir. Devamında yeni bir ziyaret yapılıp yapılmayacağı, ziyaretlerin bu merkez bakımından düzenli hale gelip gelmeyeceği, bütünlüklü bir ziyaretin parçası olup olmadığı belirtilmemiştir.

TİHEK Kurul üyesi Dilek Ertürk'ün eşlik ettiği ziyaret heyetinde; İnsan Hakları ve Eşitlik Uzmanları Özlem Demir Yazar ve Ezgi Kaşkaval Okyay yer almıştır.

Ziyaret tarihi itibarıyla 550 kişilik kapasiteye sahip merkezde kapasitenin çok üstünde olarak 804 kişinin kaldığı ve 127 personelin görev yaptığı bilgisi verilmekte ise de ziyaretin aynı gün sona erdiği sonucuna varılmıştır.

Ziyaret heyetinin merkezde bulunan bölümlerin tamamını incelediğine dair bilgi bulunmamaktadır. Öyle ki heyetin tam erişim güvencesi dâhilinde tüm müstemilat ve kapalı bölmeler, personele ayrılmış bölmeler gibi her bölüme erişmesi ve incelemesi gerekirdi.

Raporda, ziyaret süresinde ziyaret merkezi sakinleri ile görüşmeler yapıldığına yer verilmiştir. Fakat bu görüşmelerin, nerede yapıldığı, heyetin seçtiği kişilerle yapıldığı yapılmadığı, kaç kişi ile görüşüldüğü, görüşmelerde mahremiyetin sağlanıp sağlanmadığı, görüşülen kişiye ziyaretin ve görüşmenin amacı, elde edilen bilgilerin nasıl kullanılacağı, süreçte ortaya çıkabilecek olası sonuçlar, gizlilik ilkesinde varsa sınırlılıklar konularında detaylı bilgilendirme yapıldığı yapılmadığı bilgileri raporda mevcut değildir.

Sakinlerle yapılan görüşmelerde bildirilen ve ziyaret heyetinin tespit ettiği sorunlar; merkezde kapasitenin üstünde kişinin bulunması, merkezin eski ve ihtiyaca yetmeyecek durumda olduğu, kışın soğuk olduğu ve ısınmakta güçlük çekildiği, kalorifer peteklerinin yetersiz olması, tuvalet-banyo ve merdivenlerin engellilere göre tasarlanmamış olması, tuvalet ve banyo donanımlarının eski ve hasarlı olduğu, yatakların eski, kötü kokan ve çökmüş olması, yeni çarşaf ve nevresim takımı verilmemesi, çamaşırların elde yıkanması, sıcak suyun yetersizliği, musluk suyunun günde 13 saat kesik olması, ışıkların gece açık kalması nedeniyle gece uyuyamama ve gözlerde hassasiyet oluşması, kamera kayıtlarının otomatik silinme süresinin kısa olması, 4 aydır kütüphaneden kitap alınmadığıdır.

Raporun bundan sonra büyük bir bölümü Nesrin Gençosman'ın ölümü konusunda ayrılmıştır. Öncelikle kronolojik sıralama ile Nesrin Gençosman'ın cezaevine geldiği günden ölümüne kadar geçen sürede yapılan işlemler belirtilmiştir. Adli ve idari soruşturmaların devam ettiği ifade edilmektedir.

Cezaevi idaresi ile yapılan görüşmede edinilen bilgiler bildirilmiştir.

Özgürlüğünden mahrum bırakılanlardan Nesrin Gençosman ile aynı odada kalan iki kişi ile yapılan görüşmelere yer verilmiştir. Arkadaşı tarafından Nesrin Gençosman'ın hastaneye rahatsızlığının ciddileşmesinden 6 gün sonra sevk edildiği bildirilmiştir.

Cumhuriyet Savcısı Seyfettin Ataş ile yapılan görüşmeye yer verilmiş, otopsi raporunun beklendiği bilgisi verilmiştir.

Nesrin Gençosman'ın ölümüne ilişkin değerlendirme bölümünde ise; merkeze getirilenlerin girişte derhal ve ayrıntılı bir sağlık taramasından geçirilmeleri, durumların tespiti, gerekiyorsa hastaneye sevkleri ve tedavileri, infazları boyunca herhangi bir kişi ile aynı standartlarda sağlık hizmetlerinden faydalanabilmesi gerektiği, soruşturmanın etkin ve hızlı bir biçimde yürütülmesi gerektiği ifade edilmiştir.

Raporun sonuç bölümünde merkez idaresine, Adalet Bakanlığına ve Sağlık Bakanlığına yönelik; banyo ve tuvalet imkanları ile merkezin fiziki yapısının engelli mahpuslar için geliştirilmesi ve kolaylaştırılması, özgürlüğünden mahrum bırakılan kadınlara yönelik etkinlik sayısının 2019 yılında artırılması, yatakların çok eski olduğu ve koktuğu göz önünde bulundurularak uzun vadede yenileme, kısa vadede ise temizlik ve tadilat işlemlerinin yapılması, kamera kayıtlarının daha uzun sürelerle saklanabilmesine imkân veren bir sistem için gerekli çalışmaların yapılması, özgürlüğünden mahrum bırakılanların gece ışığa maruz bırakılmasına neden olan uygulamanın özgürlüğünden mahrum bırakılanların beden ve ruh sağlığı üzerinde olumsuz etkiler yaratabileceği, bu nedenle söz konusu hususa hassasiyet gösterilmesi, tüm mahpuslara merkezin konuşlandığı bölgeye uygun tek tip yatak ve yatak takımı verilmesi ve tedarik edilecek yatak takımının sık sık ve ihtiyaç olduğunda değiştirilmesi, personel eksikliğinin aşamalı olarak giderilmesi ve daha genç personellerin seçilmesi ve personelin seçiminde bu personelden yapılması istenecek zor görevleri düşünerek, dürüstlüğe, insanlılığa, mesleki yeterliliğe ve kişiliğe uygunluğuna çok büyük önem verilmesi, Nesrin Gençosman'ın ölümüyle ilgili adli ve idari soruşturmaların en hızlı ve ayrıntılı biçimde yürütülmesi, soruşturmalar neticesinde elde edilen bulguların ceza infaz kurumlarında tutulma koşullarının iyileştirilmesi ve sağlık hakkına erişimin güçlendirilmesi noktalarında kullanılması, suya erişim ve ısınma problemlerinin çözülebilmesi için kısa vadede ceza infaz kurumu idaresi tarafından gerekli önlemlerin alınması, uzun vadede ise Adalet Bakanlığı tarafından ihtiyaçları karşılayabilecek daha modern ve büyük bir binanın sağlanması, en kısa sürede kapasite fazlası kişilerin tutulma koşullarının iyileştirilmesi için gerekli tedbirlerin alınması, sonraki süreçte ise diğer koşullarını olumsuz etkilememek kaydıyla kapasitesi bulunan çevre illerdeki ceza infaz kurumlarına nakledilmeleri, ceza infaz kurumundaki ilk tıbbi muayenenin merkeze girişlerden sonra 24 saat içerisinde, fiziksel yaralanma ve izlerinin tasviri ile belgelenmesini içerecek biçimde yapılması, özgürlüğünden mahrum bırakılanların bulaşıcı hastalıkları ile acil tıbbi müdahale gerekliliği varsa bunun tespit edilmesi, zihinsel bakım ihtiyacının belirlenmesi ve intihar riskinin ilk değerlendirmesinin yapılması, önceki hastalıklara ilişkilerin bilgilerin elde edilmesi ve gerekli ilaçların sağlanması gerekmekte olup bu kapsamda ceza infaz kurumlarında tıbbi muayenenin ilk girişlerden sonra derhal ve ayrıntılı olarak yapılması, tarama sonuçlarının kayıtlarının düzenli olarak tutulması ve

bu amaçlara matuf olarak doktora insan hakları standart ve mevzuatına ilişkin eğitim verilmesi, ilk girişlerde tüm mahpusların geçmiş ve güncel sağlık durumlarına ilişkin bilgileri doldurabilecekleri bir sağlık formunun hazırlanması ve revirde bulundurulması için çalışmalar yapılması tavsiyeleri bulunmaktadır.

Tavsiyelerin takip yöntemi hakkında bilgi verilmemiş ise de 07.03.2019 tarihinde alkolünleme merkezi ile yazışma yapıldığı ve bir kısım sorunların giderildiğinin merkez tarafından ifade edildiği bilgisi verilmiştir. Takip ziyareti gerçekleşip gerçekleşmeyeceği bilgisi de mevcut değildir.

Ayrıca raporda dikkat çeken bir husus ise, bir önceki ziyaret raporunda olduğu gibi TİHEK Kurul üyesi Safet Balın'ın karşı oy yazısı ile çoğunluğun görüşüne katılmadığı yönündeki kararıdır.

Karşı oy yazısında Safet Balın özetle; gerçekte ilgisi bulunmayan bilgiler verildiği, konuyu tam olarak açıklığa kavuşturacak gerekli bilgi ve belgeyi toplamadan ve ayrıca cezaevi yönetiminden konu ile ilgili bilgi almadan konunun kesin bir tespit olarak rapora yazılmasının doğru olmayacağı, bir takım eksikliklerin cezaevi tarafından giderildiği ifade edilmesine rağmen tavsiye olarak rapora eklenmesinin cezaevi bakımından kamuoyuna olumsuz algı oluşturacağı, su sorunu ile ilgili cezaevi idaresinin beyanlarının yanlış bir şekilde rapora aktarıldığı, doğru olmayan ifadelerle rapor düzenlendiği, gece açık bırakılan ışıklarla ilgili 07.03.2019 tarihli yazışmada gereğinin yapılarak sorunun düzeltildiği bildirilmiş olmasına rağmen bu konudan raporda bahsederek cezaevi idaresi hakkında olumsuz kamuoyu algısı oluşturulduğu, Nesrin Gençosman'ın ölümüne dair; doktorun tanıklığına başvurulmamış olduğu, art niyetli yaklaşımlarla üstü örtülü bir biçimde cezaevi idaresinin eleştirilmiş olduğu, çelişkili ifadelerle yetinilmiş olduğu, toplanan bilgilerin sübjektif değerlendirmeye tabi tutulmuş olduğu nedenleriyle çoğunluğun görüşüne katılmadığını ifade etmiştir.

xvi. 2019/8 Bolu Emniyet Müdürlüğü Ziyareti⁴⁷

27.02.2019 tarihinde gerçekleşen ziyaretin habersiz yapıldığı bilgisi verilmiştir.

Ziyaret merkezinin neye göre seçildiği bilinmemektedir. Ziyaretin hazırlık süreci ve ziyaret heyetinin oluşumuna ve hangi ihtiyaca dayalı olarak belirlendiğine dair bilgi mevcut değildir.

Ziyaretin bir gereksinim üzerine mi yoksa derinlemesine bir inceleme maksadıyla mı yapıldığı da bilinmemektedir. Devamında yeni bir ziyaret yapıp yapılmayacağı, ziyaretlerin bu merkez bakımından düzenli hale gelip gelmeyeceği, bütünlüklü bir ziyaretin parçası olup olmadığı da belirtilmemiştir.

TİHEK İkinci Başkanı Mesut Kınalı ve Kurul Üyesi Prof. Dr. Halil Kalabalık eşliğindeki ziyaret heyetinde; Hâkim Gülden Demirel Kaymaz, Cumhuriyet Savcısı Selim Kuş, İnsan Hakları ve Eşitlik Uzmanı Nurullah Özgül ve Psikolog Aylin Öztabor yer almıştır.

47 https://www.tih.gov.tr/upload/file_editor/2019/07/1562585043.pdf

Ziyaret heyeti Bolu İl Emniyet Müdürlüğü, Asayiş Şube Müdürlüğü ve İzzet Baysal Polis merkezi nezarethanelerini incelemiştir.

Ziyaret heyetinin kapalı bölmeler, müştemilat, personele ayrılan alan gibi yerleri tam erişim güvencesi dâhilinde gezip gezmediğini anlamak mümkün değildir.

Raporda, ziyaret sırasında merkezde yalnızca iki özgürlüğünden mahrum bırakılan kişi bulunduğundan bu kişilerle ile görüşme yapıldığı bilgisi verilmiş fakat bu görüşmelerin nerede yapıldığı, görüşmelerde mahremiyetin sağlanıp sağlanmadığı, görüşülen kişiye ziyaretin ve görüşmenin amacı, elde edilen bilgilerin nasıl kullanılacağı, süreçte ortaya çıkabilecek olası sonuçlar, gizlilik ilkesinde varsa sınırlılıklar konularında detaylı bilgilendirme yapıp yapılmadığı bilgileri raporda mevcut değildir.

Ziyaret heyetinin tespit ettiği sorunlar; İl Emniyet Müdürlüğünde; kullanılmayan nezarethanelerinde battaniyelerin kirli olması, doğal ışık almaması, aydınlatmanın yetersiz olması ve tadilata ihtiyaç olması, tuvalet banyoların kirli olması, özgürlüğünden mahrum bırakılana haklarının bildirildiği metaryellerin bulunmaması, nezarethane talimatının asılı olmaması, genel olarak ısıtmanın yetersiz olması, Asayiş Şube Müdürlüğü nezarethanelerinde; havalandırmanın ve doğal ışığın yetersiz oluşu, banyonun camının kırık olduğu için soğuk olması ve hijyen koşullarının iyi olmaması, ifade alma ve avukat görüşme odası olarak münhasıran tahsis edilmiş odalar bulunmaması, ifadelerin alındığı personel odalarında kamera kaydının manuel alınması, İzzet Baysal Polis Merkezi nezarethanelerinde; doğal ışık almaması, tuvalet ve banyonun hijyen koşullarının iyi olmaması, sabun, tuvalet kağıdı gibi temizlik malzemelerinin eksikliği, ifade alma ve avukat görüşme odasının münhasıran tahsis edilmemiş olmasıdır.

Rapor tavsiye ve değerlendirmeler ile sona ermiştir. Yukarıda belirtilen ziyaret heyeti tarafından tespit edilen sorunların giderilmesi için; nezarethanelerde gerekli düzenlemelerin yapılıp standartlara uygun hale getirilerek kullanıma hazır bulundurulması, Asayiş Şube Müdürlüğü nezarethanelerinde yeterli havalandırma, aydınlatma ve mahremiyete uygun şekilde kadınlar ve erkekler için ayrı bölümlerde tuvalet/banyo bulunması gerektiği hususlarının gözetilmesi ve kırık banyo camının tamir edilerek ve gerekli temizliklerin yapılarak banyo ve tuvaletlerin genel hijyen kurallarına uygun hale getirilmesi, Asayiş Şube Müdürlüğü nezarethanelerinin havalandırma ihtiyacını etkin şekilde karşılayacak bir sistemin oluşturulması, özgürlüğünden mahrum bırakılanların ifadelerinin alındığı personel büro odalarında merkezi kamera kaydı sistemi kurulması, Asayiş Şube Müdürlüğünde ve İzzet Baysal Polis Merkezinde avukat görüşme odası olarak kullanılan odanın münhasıran bu amaçla kullanılması, pencereler üzerindeki metal kafes boyasının doğal ışığı almaya uygun açık bir renge boyanması, ısınma sisteminin mevcut durum gözetilerek düzenlenmesi ya da koridorda bulunan petek sayısının artırılması, İzzet Baysal Polis Merkezi nezarethanelerin hiç doğal ışık almadığı göz önüne alındığında nezarethanelerin doğal ışık alabilmesi için gerekli düzenlemenin yapılması tavsiyeleri verilmiş ise de tavsiyelerin takip yöntemine dair bilgi verilmediği gibi takip ziyareti yapılıp yapılmayacağı da bilinmemektedir.

xvii. 2019/09 Bolu F Tipi Yüksek Güvenlikli Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti ⁴⁸

25-27 Şubat 2019 tarihinde gerçekleşen ziyaretin haberli ya da habersiz olduğu bilgisine yer verilmemiştir.

Bu ziyaretin özelliği; Ulusal Önleme Mekanizması görevi kapsamında gerçekleşen ziyaretlerden en uzun süren ziyaret olmasıdır. Zira 3 gün sürdüğü bilgisi ziyaret tarihlerinden anlaşılmaktadır.

Ziyarete konu merkezin⁴⁹ neye göre seçildiği, ziyaretin hazırlık süreci ve ziyaret heyetinin oluşumuna ve hangi ihtiyaca dayalı olarak belirlendiğine dair bilgi mevcut değildir.

Ziyaretin bir gereksinim üzerine mi yoksa derinlemesine bir inceleme maksadıyla mı yapıldığı bilinmemektedir. Devamında yeni bir ziyaret yapılıp yapılmayacağı, ziyaretlerin bu merkez bakımından düzenli hale gelip gelmeyeceği, bütünlüklü bir ziyaretin parçası olup olmadığı da belirtilmemiştir.

Ziyaret heyetini Cumhuriyet Savcısı, Hâkim, İnsan Hakları ve Eşitlik Uzmanı ile uzman psikolog oluşturmakta ve heyete Kurum'un 2. Başkanı eşlik etmektedir. Bu ziyaret raporu da dâhil olmak üzere, devamında gerçekleşen ziyaretlere dair raporlarda ziyaret heyetinde yer alan kişilerin isimlerinin perdelendiği görülmüştür.

Ziyaret esnasında merkezde 338 kişinin kaldığı, merkezin kapasitesinin 368 olduğu bildirilmiştir.

Raporda 'ziyaretçi kabul arama bölmeleri, aile görüşme odası, kapalı görüşme mahalli, avukat görüşme odası gibi alanlar ile koğuşlar ve ortak alanlar' ın incelendiği bilgisi mevcuttur. Ziyaret heyetinin kapalı bölmeler, müstemilat, personele ayrılan alan gibi yerleri tam erişim güvencesi dâhilinde gezip gezmediğini anlamak mümkün değildir.

Özgürlüğünden alıkonulanlar ile koğuşlarda görüşmeler yapıldığı belirtilmiştir. Koğuşların çoğunluğunun ceza infaz kurumunun F tipi olması nedeniyle 3 kişilik olduğu göz önüne alındığında, yapılan görüşmelerde mahremiyetin sağlanıp sağlanmadığı şüpheli olmakla birlikte; görüşülen kişiye ziyaretin ve görüşmenin amacı, elde edilen bilgilerin nasıl kullanılacağı, süreçte ortaya çıkabilecek olası sonuçlar, gizlilik ilkesinde varsa sınırlılıklar konularında detaylı bilgilendirme yapılıp yapılmadığı bilgileri raporda mevcut değildir.

Ziyaret heyetinin tespit ettiği sorunlar ile mahpusların şikayet ve talepleri (rapordaki sırasıyla); merkezin soğuk olması, sıcak suyun verilme süresinin artırılması talepleri, eş görüşme odalarının genel hijyen kurallarına uymaması, çamaşırların yıkanmaması ve çamaşır kurutacak yer olmaması şikayetleri, 3 kişilik koğuşlarda tek kişinin kalması nedeniyle ortak alanda da tek kalması halinde uzun süreli yalnız kalma sonucu psikolojik sorunların ortaya çıkması, dilekçelerini idarenin okuyacağı endişesi, arapça yazılan

48 https://www.tihk.gov.tr/upload/file_editor/2019/09/1569502464.pdf

49 Ulusal Önleme Mekanizması tarafından ziyaret edilen merkez için bundan sonra yalnızca 'merkez' kelimesi kullanılacaktır.

mektupların tercüman eksikliği nedeniyle geç iletilmesi, infaz koruma memurlarının argo konuşmaları ve hakaretlerinin bulunduğu şikayetleri, personel sayısının yetersizliği, günde bir saat havalandırmanın sağlık sorunlarına neden olduğu şikayeti, sohbet hakkının kullanılma süresinin arttırılması talepleri, ortak alan faaliyetlerine ya da sohbet hakkından hiç faydalandırılmayan mahpusların şikayetleri, sohbet hakkının kullanılmasından merkez idaresi tarafından yıldırma yoluyla vazgeçirmeye çalışıldığı şikayetleri, açık görüşte farklı ziyaretçilerle sohbet edebilme ve fotoğraf çektirebilme talepleri, açık görüşün saatlerinin değiştirmesi talepleri, kapalı görüş alanında genel hijyen kurallarına uyulmadığı ve sandalyelerin iyi durumda olmadığı, 10 kitap bulundurulabilme sınırına dair şikayetleri, farklı dillerde kitap talepleri, farklı düşünceleri yansıtan TV kanallarının bulunmadığı şikayetleri, spor faaliyetlerine çıkarılmama şikayetleri, eğitim faaliyetlerinin bulunmaması konusunda şikayetler, revire fiziken ulaşmanın zorluğu, hastaneye sevkini geç yapıldığı şikayetlerine raporda yer verilmiştir.

Tek kalan mahpuslarla ilgili diğer sorunlara nispeten daha geniş bir değerlendirme yapıldığı, mahpuslarda ortaya çıkabilecek ruhsal ve fiziksel sağlık sorunlarına yer verildiği görülmüştür.

Ziyaret tarihi itibarıyla merkezde 22 kişinin açlık grevinde olduğu belirtilmiş ise de grevdeki mahpusların şikâyet ya da taleplerine yer verilmediği görülmüştür.

Sosyal ve kültürel kurslar bölümünde merkezde yalnızca İslam dinine mensup kişilerin ilgileneceği kurslar olması ziyaret heyetinde sorun olarak algılanmadığı gibi bu konuda mahpusların talep ve şikâyetlerine de yer verilmemiştir.

Yönetim ve personelin durumu bölümünde son bir yıl içinde 363 disiplin cezası verme kararı bulunduğu belirtilmiş de; işkence ve diğer kötü muamele durumunda mağduru yıldırma ve şikâyetinde vazgeçirme amacına dayanan ve 'karşı dava' olarak adlandırılan durumun tartışılmadığı görülmüştür.

Bolu F Tipi Ceza İnfaz Kurumu ile ilgili basında yer alan ve sivil toplum örgütlerince de takip edilen işkence ve diğer kötü muamele iddialarına rağmen, ziyaret sırasında işkence ve diğer kötü muamele ile ilgili veri bulunmadığı ya da bu konuda tartışma yapılmadığı dikkat çekmiştir.

Raporda yer verilen sorunlara dair tespitler, talepler ve şikâyetlerin bir kısmı ile ilgili ziyaret esnasında merkez idaresi ile görüşülmüş ve diyalog yoluyla çözmeye çalışılmış, raporun sonuç bölümünde; genel yaşam koşullarının istisnasız tüm mahpuslara uygulanması, merkezde bulunan tüm personelin mahpuslara yönelik yaklaşımlarında olumlu olması ve bu kapsamda gereken eğitimlerin verilmesi, yatak çarşaflarının temiz tutulması için gerekli şartların sağlanması, açlık grevinde olan mahpuslara ilişkin olarak; gerekli ihtiyaçlarının karşılanmaya devam edilmesi, sağlık kontrollerinin aksatılmaması, açlık grevini sonlandırmaları hususunda kendilerine tavsiyede bulunulması, öte yandan B1 vitamini eksikliğinde Wernicke-Korsakoff sendromu gibi hafıza üzerinde kalıcı hasarlar bırakan bir rahatsızlığın ortaya çıktığı bu nedenle düzenli olarak vitamin takviyelerinin temin edilmesi gerektiğinin unutulmaması, mahpusların hiçbir

endişe yaşamadan dilekçelerini resmi makamlara ve avukatlarına gönderebilmelerinin sağlanması, sohbet hakkının uygun şartlarda kullandırılması, ailesi şehir dışından gelen mahpusların görüş saatlerini öğleden sonraya aldırma taleplerinin karşılanması, eş görüşmesi ödülünün ayırım gözetmeksizin kullandırılması, eş görüşme odalarının genel hijyen kurallarına uygun hale getirilmesi, eğitim ve spor gibi faaliyetlerin artırılması, kütüphaneden tam olarak yararlanmaları için mahpusların teşvik edilmesi, imkanlar ölçüsünde farklı dillerde kitapların da kütüphaneye eklenmesi, acil müdahalenin gerekli olduğu durumlarda revire mahpusların bulunduğu ilk kattan hızlı bir geçiş yolu oluşturulması veya revirin ilk kata taşınması, intiharın önlenmesi açısından risk altında bulunan mahpusların belirlenmesi, infaz kurumu tarafından konuya ilişkin önleyici çalışmalar yapılması, mahpusların merkez idaresi ile görüşme taleplerinin ayırım gözetilmeksizin karşılanması, oluşun ve oluşabilmesi muhtemel fiziksel ve psikolojik sonuçların azaltılması amacı ile özellikle koğuşlarda tek kalan mahpuslara yönelik çalışmalar yapılması, işkencenin ve kötü muamelenin önlenmesine dair eğitim ve bilginin infaz kurumu personelinin eğitim programında kapsamlı bir şekilde yer alması, personel sayısının artırılması yönünde çalışma yapılması, Atipik psikoz tanısı almış, ve tek kişilik odada kalan mahpusun kendi kendine kalmasının bu kişi için uygun olmadığı, kendisine uygun bir kuruma nakil edilmesi ve son olarak Bolu İl Millî Eğitim Müdürlüğüne Yönelik; merkezde yapılmak istenen eğitim faaliyetleri için ceza infaz kurumu idaresinin talep ettiği desteğin sunulması tavsiyelerine yer verilmiştir.

Tavsiyelerin takip yöntemine dair bilgi verilmediği gibi takip ziyareti yapıp yapılmayacağı da bilinmemektedir.

xviii. 2019/10 Osmaniye Cevdetiye Geçici Barınma Merkezi Ziyareti⁵⁰

09 Nisan 2019 tarihinde gerçekleşen ziyaretin habersiz olduğu bilgisi verilmiştir.

Ziyarete konu merkezin⁵¹ neye göre seçildiği, ziyaretin hazırlık süreci ve ziyaret heyetinin oluşumuna ve hangi ihtiyaca dayalı olarak belirlendiğine dair bilgi mevcut değildir.

Ziyaretin bir gereksinim üzerine mi yoksa derinlemesine bir inceleme maksadıyla mı yapıldığı bilinmemektedir. Devamında yeni bir ziyaret yapıp yapılmayacağı, ziyaretlerin bu merkez bakımından düzenli hale gelip gelmeyeceği, bütünlüklü bir ziyaretin parçası olup olmadığı da belirtilmemiştir.

TİHEK İkinci Başkanının eşlik ettiği ziyaret heyetini; Koordinatör, üç insan hakları ve eşitlik uzmanı ve bir psikolog oluşturmaktadır.

Ziyaret heyeti, taşınmalı kanser tarama merkezini, çok amaçlı salonu, sağlık merkezini, gezici kütüphaneyi, eğitim ve öğretim kurumlarını, kurs ve faaliyet alanlarını, sera bölümünü, Merkezde kalanların yaşadıkları mahalleleri ve konteynerleri gezerek incelemede bulunmuştur.

50 https://www.tihек.gov.tr/upload/file_editor/2019/09/1569502591.pdf

51 Ulusal Önleme Mekanizması tarafından ziyaret edilen merkez için bundan sonra yalnızca 'merkez' kelimesi kullanılacaktır.

Merkezde kalan ve geçici koruma altına alınan Suriyeliler ile ve çalışanlarla görüşme yapıldığı belirtilen raporda, görüşmelerin nerede yapıldığı, görüşmelerde mahremiyetin sağlanıp sağlanmadığı, görüşülen kişiye ziyaretin ve görüşmenin amacı, elde edilen bilgilerin nasıl kullanılacağı, süreçte ortaya çıkabilecek olası sonuçlar, gizlilik ilkesinde varsa sınırlılıklar konularında detaylı bilgilendirme yapıp yapılmadığı bilgileri mevcut değildir.

14.067 kişinin kaldığı merkezde ziyaretin aynı gün sona erdiği anlaşılmaktadır.

Merkezde yapılan görüşmelerde memnuniyet ifade edildiği belirtilmekle birlikte Merkezde olası bir işkence, kötü muamele, aşağılayıcı ceza veya muamele iddiasıyla karşılaşılmadığı da vurgulanmaktadır. Ayrıca şikâyet/talep mekanizmalarının da işlediği bilgisi verilmektedir. En yoğun şikâyet/talebin kalabalık ailelerin konteynerlere sığmadıklarından yeni konteyner talepleri olduğu bilgisi mevcuttur.

Merkez sakinleri ve çalışanlar ile yapılan ve standartlara uygunluğu konusunda şüphe bulunan görüşmelerde; içme suyundan şüphe ettikleri, suyu satın aldıkları, psikiyatriste ihtiyaç duyulduğu, okul bahçesinin boş olduğu, oyun alanı olmadığı, konteynerde misafir ağırlamanın yasak olması gibi şikâyet ve taleplerde bulunulduğu bildirilmiştir.

Merkez idaresi, son bir yıl içerisinde işkence ve kötü muamelede bulunduğu iddiasıyla hakkında işlem başlatılan personel olmadığını belirtmiştir.

Personelin yangın eğitimi aldığı ve yangına karşı önlemlerin alındığı belirtilmişse de basında yer alan haberlere göre heyetin ziyaretinden 15 gün sonra merkezde yangın çıkmış ve 2 konteyner yanmış ve kullanılamaz hale gelmiştir. Can kaybının yaşanmadığı olayın basında haber almasından sonra genel olarak ziyaret raporunda yer verilen diğer konularla ilgili açıklamaların merkez idaresinden alınan bilgilerden ibaret olduğu ve heyetin merkezle ilgili şüpheli yaklaşmadığı kanaati oluşmuştur.

Rapor, merkez idaresine yönelik; psiko-sosyal destek hizmetleri biriminde psikolog ve rehber öğretmen gibi alanda uzman kişilerin görevlendirilmesi, en azından haftanın belirli günleri olmak üzere bir psikiyatrist görevlendirilmesi, kapsayıcı eğitim ilkeleri de göz önünde bulundurularak engel durumu orta ve ağır düzeyde olan çocukların da özel gereksinimlerine uygun bir eğitim programından faydalandırılması, personele yönelik hak temelli yaklaşımı esas alan bir eğitim programının hazırlanması, öğrencilerin ders giriş çıkışlarında ve ders aralarında vakit geçirmeleri için ayrılan okul bahçesinde yeşil bir alan oluşturulması, uygun araçlarla içme suyunun sağlık açısından herhangi bir tehdit oluşturmadığı konusunda Merkezde kalanların bilgilendirilmesi, birçoğu engelli olan yaşlılar ile diğer engelli bireylerin görüşme alanına erişim konusunda yaşadıkları sıkıntıların giderilmesi için düzenlemeler ve Yönerge değişikliği yapılması tavsiyeleri ile bitirilmiş, tavsiyelerin takip yöntemi ile ilgili bilgi verilmediği gibi, takip ziyareti yapıp yapılmayacağı da belirtilmemiştir.

xix. 2019/14 Denizli Bozkurt Kadın Açık Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti⁵²

14 Mart 2019 tarihinde gerçekleşen ziyaretin habersiz olduğu bilgisi verilmiştir.

Ziyarete konu merkezin⁵³ neye göre seçildiği, ziyaretin hazırlık süreci ve ziyaret heyetinin oluşumuna ve hangi ihtiyaca dayalı olarak belirlendiğine dair bilgi mevcut değildir.

Ziyaretin bir gereksinim üzerine mi yoksa derinlemesine bir inceleme maksadıyla mı yapıldığı bilinmemektedir. Devamında yeni bir ziyaret yapılıp yapılmayacağı, ziyaretlerin bu merkez bakımından düzenli hale gelip gelmeyeceği, bütünlüklü bir ziyaretin parçası olup olmadığı da belirtilmemiştir.

TİHEK Kurul üyesinin eşlik ettiği ziyaret heyetinde; Koordinatör, İki insan hakları ve eşitlik uzmanı ve bir psikolog yer almıştır.

350 kişilik kapasiteye sahip olan ve fakat 404 kişinin kaldığı merkezde gerçekleşen ziyaretin aynı gün bittiği anlaşılmaktadır.

Ziyaret heyeti tarafından havalandırma alanı, konfeksiyon ve pastacılık atölyeleri ve resim, aerobik, kuaförlük, okuma-yazma kursları gibi aktivite alanları, revir, kantin ile diğer ortak alanlar incelendiği bilgisi verilmiş, tam erişim güvencesi dahilinde kapalı bölmeler, personele ayrılan bölmeler ve müstemilat gibi bölmelerin incelenip incelenmediği bilinmemektedir.

Ziyaret süresince koğuşlarda ve koğuşlar dışında bulunan merkez sakinleri ile görüşmeler yapıldığı ifade edilmişse de; bu görüşmelerin nerede yapıldığı, görüşmelerde mahremiyetin sağlanıp sağlanmadığı, görüşülen kişiye ziyaretin ve görüşmenin amacı, elde edilen bilgilerin nasıl kullanılacağı, süreçte ortaya çıkabilecek olası sonuçlar, gizlilik ilkesinde varsa sınırlılıklar konularında detaylı bilgilendirme yapılıp yapılmadığı bilgileri mevcut değildir.

Standartlara uygunluğu konusunda şüphe duyulan merkez sakinleri ve çalışanlar ile yapılan görüşmelerde (rapordaki sırasıyla); merkez idaresi ile görüşme taleplerinin karşılanmadığı, dilekçelerine cevap alamadıklarını, yaklaşık bir ay beklemek zorunda kaldıklarını, bazı atölyelerinin hijyenik koşullarının uygun olmadığı, aydınlatmanın azlığından yakınıldığı, gündüz saatlerinde odaların kilitli olduğu, mevsim fark etmeksizin açık havalandırmada gündüz saatlerinde beklemek zorunda kaldıkları, açık havalandırma yerinde yeterli oturacak yer olmadığı, bir kısım mahpusun kaldırım taşlarında oturduğu, başta kahvaltı olmak üzere yemeklerin az verildiği, çölyak hastalarının özel beslenme ihtiyaçlarına hassasiyet gösterilmediği, bozuk süt verildiği, banyo ve tuvalet sayısının azlığı ve sıra beklemek zorunda kaldıkları, tuvaletlerde sabun bulunmadığı, yatakların çok eski olduğu ve değiştirme taleplerinin olumsuz karşılandığı, anne yanında kalan çocuklara yatak verilmediği ve anne ile birlikte aynı yatağı kullandıkları, iş yurtlarında iş sağlığı ve güvenliği uzmanı bulunmadığı ve iş sağlığı ve güvenliği

52 https://www.tihек.gov.tr/upload/file_editor/2019/11/1573134906.pdf

53 Ulusal Önleme Mekanizması tarafından ziyaret edilen merkez için bundan sonra yalnızca 'merkez' kelimesi kullanılacaktır.

eğitimi verilmediği, fazla mesai yaptırıldığı ve ücretinin ödenmediği, yevmiyelerin geç ödendiği, maaşlarından haksız kesintiler yapıldığı, personel sayısının yetersi olduğu, mahpusların kapalı ceza evine gönderilme tehdidi ile yaşadıkları ve bu nedenle şikayet hakkını kullanamadıkları, merkez personelinin koğuş denetimlerini gece geç saatlerde yaptıkları ve gürültü yaratarak özellikle anneleriyle kalan çocukları geceleri korkuttukları, koğuş sayımlarının geç saatlerde yapıldığı ve sabah erken iş yurtlarında çalışanlar için bu durumun sorun oluşturduğu, sağlık hizmetinin yetersiz olduğu ve zamanında yapılmadığı, sağlık görevlileri tarafından mahpusların önemsenmediği, kreşte çocukların kullanımına sunulan oyuncakların eski-kırık-kullanılamaz durumda-bozuk olduğu, mektupların gönderilmediği ya da geç gönderildiği, savcılığa yazılan mektupların iletilmediği kaygısı bulunduğu şikayet/taleplerine yer verilmiştir.

Raporun sonuç bölümünde beş olumlu değerlendirme, yukarıda sayılan şikayet/taleplere dair ise merkez idaresine ve Adalet Bakanlığı'na; özgürlüğünden mahrum bırakılanların, haklarında tutanak tutulması, kapalı ceza infaz kurumlarına gönderilmeleri gibi endişeler yaşamadan dilekçelerini resmi makamlara ve avukatlarına gönderebilmeleri için gerekli önlemlerin alınması, çocukları ile birlikte kalan ve aynı yatakta yatan anneler için fazladan yatak temin edilmesi ve eski ve kullanılamaz durumda olan yatakların değiştirilmesi, diyet listesi hazırlanırken, özgürlüğünden mahrum bırakılanların yaşları, sağlık durumları, fiziksel durumları, din ve kültürel yapıları ile yaptıkları işin niteliğinin dikkate alınması ve çölyak hastaları gibi özel diyet gerektiren durumların daha yakından takip edilmesi, denetimlerin hem çalışan ve diğer özgürlüğünden mahrum bırakılanlar açısından hem de anne yanında kalan çocuklar açısından daha uygun saatlerde yapılmasının ve denetim ve sayım sırasında çocukların herhangi bir olumsuz durum yaşamaması için gereken azami özenin gösterilmesi, tekstil üretimine yönelik atölyelerde çalışmakta olan özgürlüğünden mahrum bırakılanlar açısından toz ve/veya kimyasal maddelerden kaynaklı ortaya çıkabilecek risklerin önlenmesi için uygun tedbirlerin alınması, konfeksiyon atölyesinde çalışan özgürlüğünden mahrum bırakılanların maske takmalarında ve bu konuda idarenin gerekli tedbirleri alması, kreşte çocukların kullanımı için ayrılan eskimiş veya kırık oyuncakların değiştirilerek, çocukların zihinsel gelişimine katkıda bulunacak interaktif oyuncakların temin edilmesi, , kreşte bulunan dolapların yeterince iyi ve sağlam bir biçimde monte edilmesi ve diğer gerekli güvenlik önlemlerinin alınması, banyo ve tuvalet sayısının artırılması, tüm özgürlüğünden mahrum bırakılanlar için gün içerisinde odalarında dinlenme imkânı sağlanması, mümkün olmaması durumunda en azından, mevsim şartları da göz önünde bulundurularak kişilerin boş vakitlerini değerlendirebilecekleri kapalı bir dinlenme salonu oluşturulması ve açık havalandırma alanındaki masa sayısının artırılması, teknik personel sayısı ile merkezde görevli erkek infaz koruma memuru sayısının artırılması, iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanması amacıyla iş yurtlarında iş güvenliği uzmanı istihdamını gerektiren yasal düzenlemelerin yapılması tavsiyeleri verilmiştir.

Tavsiyelerin takip yöntemine dair bilgi verilmemiş, takip ziyareti yapıp yapılmayacağı ise bilinmemektedir.

xx. 2019/15 Denizli D Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti⁵⁴

13 Mart 2019 tarihinde gerçekleşen ziyaretin habersiz olduğu bilgisi verilmiştir.

Ziyarete konu merkezin⁵⁵ neye göre seçildiği, ziyaretin hazırlık süreci ve ziyaret heyetinin oluşumuna ve hangi ihtiyaca dayalı olarak belirlendiğine dair bilgi mevcut değildir.

Ziyaretin bir gereksinim üzerine mi yoksa derinlemesine bir inceleme maksadıyla mı yapıldığı bilinmemektedir. Devamında yeni bir ziyaret yapılıp yapılmayacağı, ziyaretlerin bu merkez bakımından düzenli hale gelip gelmeyeceği, bütünlüklü bir ziyaretin parçası olup olmadığı da belirtilmemiştir.

TİHEK Kurul üyesinin eşlik ettiği ziyaret heyetinde; koordinatör, iki insan hakları ve eşitlik uzmanı ve bir psikolog yer almaktadır.

11 bloktan oluşan ve 1630 mahpusun kaldığı merkezde gerçekleşen ziyaretin aynı gün sona erdiği anlaşılmaktadır.

Merkez kapasitesinin 1044 olduğu, kapasitenin çok üstünde kişinin alıkonulduğu görülmektedir.

Ziyaret süresince mahpuslarla merkez görevlileri olmaksızın görüşmeler yapıldığı ifade edilmişse de; bu görüşmelerin nerede yapıldığı, görüşmelerde mahremiyetin sağlanıp sağlanmadığı, görüşülen kişiye ziyaretin ve görüşmenin amacı, elde edilen bilgilerin nasıl kullanılacağı, süreçte ortaya çıkabilecek olası sonuçlar, gizlilik ilkesinde varsa sınırlılıklar konularında detaylı bilgilendirme yapılıp yapılmadığı bilgileri mevcut değildir.

Ziyaret merkezinde 2018 yılı içinde mahpuslar hakkında toplam 354 suç duyurusunda bulunulduğu ve fakat hâlihazırda işkence veya kötü muamele iddiasıyla yargılanan personel bulunmadığı ifade edilmiştir. Diğer raporların incelemelerinde de ye verildiği üzere ziyaret heyetinin bu iki bilgiyi karşılaştırmadığı, tartışmadığı dolayısıyla işkence ve diğer kötü muamele mağdurunu yıldırıma yönelik 'karşı dava' olgusunu görmezden geldiği düşünülmektedir.

Merkezde 2 adet süngerli oda bulunduğu, 1 kişinin süngerli odaya alındığını, bu kişinin açlık grevine girmesi sonucu gözetim altına alınması sırasında personele karşı direnme, agresif hareketlerde bulunma, tehdit ve hakaret sonucu süngerli odaya alındığının ve burada 15 dakika bırakıldığı merkez idaresince beyan edildiği bilgisinin yeterince incelenmediği görülmüştür. Merkezde İdare ve Gözlem Kurulu kararı ile tek kişilik odalarda kalan mahpuslar olduğu bilgisi de ziyaret heyeti tarafından yeterince ilgiyle karşılanmamış, bu konuya dair yeterli değerlendirme yapılmamıştır.

Ziyaret heyeti tarafından havalandırma alanı, atölye ve spor sahaları gibi aktivite alanları, revir, psiko-sosyal servis, açık ve kapalı görüş alanları ile diğer ortak alanlar ince-

54 https://www.tih.gov.tr/upload/file_editor/2019/11/1574238461.pdf

55 Ulusal Önleme Mekanizması tarafından ziyaret edilen merkez için bundan sonra yalnızca 'merkez' kelimesi kullanılacaktır.

lenmiş ise de tam erişim güvencesi dâhilinde kapalı bölmeler, personel odaları, müştemilat gibi bölmelerin gezilmediği anlaşılmaktadır.

Merkez sakinleri ve çalışanlarla yapılan görüşmelerden edinilen bilgiler ve heyetin gözlemlerine göre (rapordaki sırasıyla) ; kişisel eşya dolaplarının kişi sayısına yeterli olmadığı, merkezin ve zeminin soğuk olduğu ve battaniyelerin zemine serilmesi nedeniyle yetmediği ve fazla battaniye alımına izin verilmediği, kapıların tam kapanmadığı, pencerelerin bazılarının kırık olduğu ve bu nedenle soğuk havanın koğuşlara girdiği, yağmur tahliye oluklarının kırık olduğu ve bu nedenle yağmurun içeri sızdığı, koğuşlarda nem olduğu, kapasite üzerinde mahpus barındırılmasından dolayı, temizlik, yatak, havalandırma, hijyen, sosyal faaliyetler konularında sıkıntılar olduğu, sigara içen mahpuslarla içmeyenlerin birlikte kaldıkları ve bu nedenle rahatsızlık yaşandığı, engelli mahpuslar için oda bulunmadığı ve engelli mahpusların revirde kaldıkları, kantin fiyatlarının yüksek olduğu, yabancı mahpusların maddi imkansızlıktan dolayı ihtiyaçlarını karşılayamadıkları ve tercüman olmadığı için psikolojik destek alamadıkları, revire çıkamadıkları, ilaç yazdıramadıkları, kıyafetlerin ücretli yıkıldığı, avukat görüşmelerinin kısıtlandığı ve avukatların bekletildiği, temizlik malzemelerinin kısıtlı verildiği, yabancı mahpusların dil sorunu nedeniyle konsolosluk erişimleri olmadığı ve bu nedenle aileleri ve avukatları ile görüşemediği, doktor görünme taleplerinin memurlar tarafından inandırıcı bulunmadığı ve bu nedenle doktora görünmekte sorun yaşandığı, farklı cinsel yönelimi bulunan bir mahpusun hormon ilaçlarını alamadığı, spor faaliyetlerinin iki haftada bir saat uygulanmak üzere kısıtlandığı, mahpus başına 5 kitap bulundurulabildiği ve bu sayısının yetersiz olduğu, kütüphaneden kitap alma işleminin çok uzun sürdüğü, farklı dilde kitap bulunmadığı, eğitim ve kurs faaliyeti bulunmadığı, havalandırma süresinin kısa olduğu, hava kararmadan kapıların kapatıldığı, açık görüş süresinin kısa olduğu ve açık görüşün diğer kişilerle iç içe yapıldığı için mahremiyet sağlanmadığı, eş görüşme hakkının kısıtlı uygulandığı şikayet/taleplerine raporda yer verilmiştir.

Bunların bir kısmında dair ziyaret esnasında merkez idaresinde bilgi alınmış ve idarenden alınan bilgiye itimat edilerek cevap niteliğinde rapora işlendiği görülmüştür.

Basında yer alan ve Sivil toplum örgütlerinin gündeme getirdikleri üzere Menemen R Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu sıklıkla işkence ve diğer kötü muamele iddiaları ile anılmakta ise de ziyaret heyetinin tespitlerinde bu olaylara rastlamak mümkün olmamıştır.

Raporun sonuç kısmında; iki adet olumlu değerlendirme ve dokuz adet merkez idaresi ile Adalet Bakanlığı'na sunulan; merkezde tercüman olarak personel görevlendirilmesi, merkez içi görüntüleme güvenliğinin yeterli seviyeye getirilmesi, mahpusların eğitim gören çocuklarını görebilmeleri için bu kişiler için açık görüş günlerinin hafta sonu yapılması, 45 dakika olarak belirlenmiş olan görüş süresinin imkânlar dâhilinde 1 saate çıkarılması, sosyal faaliyet sayısını artırılması, bina yalıtımı ve ısınma sisteminin gözden geçirilmesi, mahpusların sigara kullanımına göre koğuşlara yerleştirilmesi, özgürlüğünden mahrum bırakılanların, haklarında tutanak tutulması, disiplin soruştur-

ması açılmaması gibi endişeler yaşamadan dilekçelerini resmi makamlara ve avukatlarına gönderebilmeleri için gerekli önlemlerin alınması, personel kapasitesinin artırılması ve kapasitenin üzerinde kişi barındırılması sorununa dair çözüm yollarına ilişkin bir çalışma yapılması tavsiyelerine yer verilmiştir.

Tavsiyelerin takip yöntemine dair bilgi verilmemiş ve takip ziyareti yapıp yapılmayacağı da bilinmemektedir.

xxi. 2019/16 Adana Yüksek Güvenlikli Adli Psikiyatri Hastanesi Ziyareti⁵⁶

08 Nisan 2019 tarihinde gerçekleştirilen ziyaretin habersiz olduğu bilgisi verilmiştir.

Ziyarete konu merkezin⁵⁷ neye göre seçildiği, ziyaretin hazırlık süreci ve ziyaret heyetinin oluşumuna ve hangi ihtiyaca dayalı olarak belirlendiğine dair bilgi mevcut değildir.

Ziyaretin bir gereksinim üzerine mi yoksa derinlemesine bir inceleme maksadıyla mı yapıldığı bilinmemektedir. Devamında yeni bir ziyaret yapıp yapılmayacağı, ziyaretlerin bu merkez bakımından düzenli hale gelip gelmeyeceği, bütünlüklü bir ziyaretin parçası olup olmadığı da belirtilmemiştir.

TİHEK İkinci Başkanı'nın eşlik ettiği ziyaret heyetinde; koordinatör, iki insan hakları ve eşitlik uzmanı ile bir psikolog yer almaktadır.

Ziyaret heyeti; ziyaretçi görüşme odası, avukatla görüşme odası, hastaların tutulduğu bütün katlar, hasta odaları, ortak salonlar, ortak etkinlik alanları, tespit ve tecrit odalarının tamamı ve hastane bahçesini gezmiş, tam erişim güvencesi kapsamında kapalı alanlar, personel odaları ve müştemilat gibi bölümlerin gezilmediği anlaşılmaktadır.

Merkez sakinleri, Türk Ceza Kanunu'nun 57/1 maddesi kapsamında, herhangi bir suçla konu fiil işlediği sırada akıl hastası olup haklarında güvenlik tedbirine hükmedilen kişilerdir.

Ziyaret esnasında hastalarla birebir ve toplu görüşmeler yapıldığı belirtilmişse de; bu görüşmelerin nerede yapıldığı, görüşmelerde mahremiyetin sağlanıp sağlanmadığı, görüşülen kişiye ziyaretin ve görüşmenin amacı, elde edilen bilgilerin nasıl kullanılacağı, süreçte ortaya çıkabilecek olası sonuçlar, gizlilik ilkesinde varsa sınırlılıklar konularında detaylı bilgilendirme yapıp yapılmadığı bilgileri mevcut değildir.

Hastalarla yapılan görüşmelerde; sabun ve şampuan verilmediği, kıyafetlerin bedenlerinin uymadığı ve kıyafetlerin ikinci el olduğu, idareye ya da mahkemeye yazılan dilekçelere cevap alınmadığı, bazı hastalar kendilerine kalem verilmediği, merkezde kantin bulunmadığı, kütüphanede kitap sayısı ve çeşidinin azlığı, hobi bahçesinin kullanım dışı olduğu, telefon görüşmelerinde hastaların değil ailenin hastaları araması gerektiği, farklı illerden gelen hastaların ailelerine yakın illere nakil edilmek istedikleri, adli yardımın eksikliği konularında şikâyet, talep ve sorun tespit edilmiştir.

56 https://www.tihék.gov.tr/upload/file_editor/2019/11/1573135344.pdf

57 Ulusal Önleme Mekanizması tarafından ziyaret edilen merkez için bundan sonra yalnızca 'merkez' kelimesi kullanılacaktır.

Merkezde tecrit (fiziksel kısıtlama) ve tespit (kimyasal ve mekanik kısıtlama) önlemlerinin kullanıldığı, bunlara dair personelin eğitim almış olduğu belirtilmektedir.

Raporun sonuç bölümünde, merkez idaresine, Adalet Bakanlığına, Sağlık Bakanlığına ve Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına yönelik; etkili şikayet yollarının oluşturulması ve hastaneye ilk kabul sırasında hastaların istek ve taleplerini iletme yöntemleri hakkında açık bir şekilde bilgilendirilmesi, hastaların düzenli olarak dış bahçeden ve açık spor sahalarından faydalandırılması, vasilerin hastaların çıkarlarını gözetmemeleri durumunda ilgili makama bilgi verilmesi, tecrit odalarının zeminlerinin de hastaların güvenliğini sağlayacak bir malzeme ile kaplanması, hastaneye engelli bir bireyin yatışının yapılması durumunda mağduriyet oluşmaması adına gerekli düzenlemelerin yapılması, psikolog ve sosyal çalışmacı sayısının artırılması, bir kantin açılması, hastalara uygun nitelik ve sayıda kitap temin edilmesi, adli yardımdan faydalanamayan hastalar için açık, pratik ve etkili yöntemlerin geliştirilmesi, kısıtlanan ve vesayet altına alınan ruhsal engelli bireylerin uluslararası ve ulusal hukukta tanınan haklarından tam ve etkin faydalanabilmesi için mevzuat çalışmalarının yapılması tavsiyelerine yer verilmiş ise de; tavsiyelerin takip yöntemi hakkında bilgi verilmemiştir, takip ziyareti yapıp yapılmayacağı da bilinmemektedir.

xxii. 2019/17 Menemen R Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti⁵⁸

18 Nisan 2019 tarihinde gerçekleşen ziyaretin habersiz olduğu bilgisi verilmiştir.

Ziyarete konu merkezin⁵⁹ neye göre seçildiği, ziyaretin hazırlık süreci ve ziyaret heyetinin oluşumuna ve hangi ihtiyaca dayalı olarak belirlendiğine dair bilgi mevcut değildir.

Ziyaretin bir gereksinim üzerine mi yoksa derinlemesine bir inceleme maksadıyla mı yapıldığı bilinmemektedir. Yaklaşık iki ay öncesinden alınan karar dolayısıyla ziyaret yapıldığı belirtildiğinden ziyaret gereksinim üzerine olmadığı anlaşılmaktadır. Devamında yeni bir ziyaret yapıp yapılmayacağı, ziyaretlerin bu merkez bakımından düzenli hale gelip gelmeyeceği, bütünlüklü bir ziyaretin parçası olup olmadığı da belirtilmemiştir.

Ziyaret heyetini; TİHEK Kurulu üyesi, üç Hâkim, İnsan Hakları ve Eşitlik Uzmanı ile Uzm. Psikolog oluşturmaktadır ve ayrıca İzmir Valiliği tarafından görevlendirilen İlçe Sağlık Müdürlüğü görevlisi heyete eşlik etmiştir.

Ziyaret heyeti tarafından çamaşırhane, revir, hasta kayıtlarının ve ilaçların tutulduğu sağlık odası, fizik tedavi ve rehabilitasyon odası, diş hekimi muayenehanesi, yumuşak oda, personel yemekhanesi, koğuşlar, mutfak, ortak yemekhane, çamaşırhane, berber, terzi, ısı merkezi, su deposu ve bahçe gezilmiştir. Tam erişim güvencesi dâhilinde kapalı bölmeler, personele ait odalar ve müştemilat gibi bölümlerin gezildiğine dair bilgi mevcut değildir.

58 https://www.tih.gov.tr/upload/file_editor/2019/11/1573135477.pdf

59 Ulusal Önleme Mekanizması tarafından ziyaret edilen merkez için bundan sonra yalnızca 'merkez' kelimesi kullanılacaktır.

Ziyaret esnasında mahpuslarla birebir ve toplu görüşmeler yapıldığı belirtilmişse de; bu görüşmelerin nerede yapıldığı, görüşmelerde mahremiyetin sağlanıp sağlanmadığı, görüşülen kişiye ziyaretin ve görüşmenin amacı, elde edilen bilgilerin nasıl kullanılacağı, süreçte ortaya çıkabilecek olası sonuçlar, gizlilik ilkesinde varsa sınırlılıklar konularında detaylı bilgilendirme yapılıp yapılmadığı bilgileri mevcut değildir. Yalnızca raporun merkez idaresinin olumlu tutumunun övüldüğü bir paragrafta “özgürlüğünden mahrum bırakılanlarla izole görüşmeler yapabilmesi için gerekli önlemleri almış” ibaresinden görüşmelerde izole ortam kurulmasına özen gösterildiğini anlamak gerekmektedir.

Merkez sakinlerini fiziksel veya ruhsal engelli, hasta ve bakıma muhtaç kadın, erkek ve çocuk mahpuslar oluşturmaktadır.

Merkezde toplam 109 mahpus bulunmaktadır.

Merkezde toplam 232 personelin görev yapmakta olduğu ve Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkif evleri Genel Müdürlüğü tarafından insan hakları eğitimi ile işkence ve kötü muamele yasağına ilişkin dersler verildiği belirtilmektedir.

Merkezde 108 personel hakkında disiplin soruşturması başlatıldığı, bu personellerden 47’si hakkında adli soruşturma başlatıldığı ve adli işlem yapılan personellerden 17 tanesi hakkında mahpusların iddiaları nedeniyle 6 ayı dosyadan işlem yapıldığı bilgisi mevcut olsa da, 108 personel hakkında disiplin soruşturması başlatılmış olması ve bunlardan netice itibarıyla yalnızca 6 ayı dosyada işlem yapıldığı bilgisi tartışılmamıştır. Kaldı ki “6 ayı dosyada işlem yapıldığı” ibaresinden tam olarak anlatılmak istenenin ne olduğu anlaşılamamıştır. Bu 6 ayı dosyanın ceza mahkemelerinde dava dosyaları olup olmadığı ve bunların hangi suç nedeniyle başlatıldığı bilgisi mevcut değildir. Ulusal Önleme Mekanizması işlevi nedeniyle yapılan bu ziyaretin amacının işkencenin önlenmesi olduğu düşünüldüğünde ziyaret heyetinin bu soruşturma işlemleri hakkında daha ayrıntılı bilgi alması gerekirdi. Ayrıca hakkında işlem yapılanların merkezde çalışmaya devam edip etmediği de öğrenilmesi gerekli bilgilerdendir ve fakat alınmamıştır.

Merkezde 10 adet yumuşak oda bulunduğu fakat odaların tecrit için kullanılmadığı, mahpusların engelli ve hasta olmalarından dolayı tecrit odalarının hayati risk taşıyabileceği bu nedenlerle daha çok depo olarak faydalandığı iddia edilmiş, bunun üzerine ziyaret heyeti tarafından kayır defteri incelenmiş, yalnızca bir kere 17 dakikalık kullanım kaydedildiği görülmüştür.

Merkezde kalanların hasta ve bakıma muhtaç olmaları nedeniyle 5275 Sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun’un 16. maddesi gereği hakkında cezanın ertelenmesi kararı verilebilmesi için uygulanan prosedürlere yer verilmiş, nihai olarak cezaevinde kalamayacağına karar verilen kişilerin toplum güvenliğini tehlikeye düşürecek olması halinde savcılık kararı ile iptal edilebildiği de belirtilmiştir. Ağır hasta mahpuslarla ilgili de aynı prosedürlerin yürütüldüğü anlatılmış ve yine toplum güvenliği bakımından tehlike oluşturmama şartına yer verilmiş, 2013 ve 2014 yıllarında yasaya eklenen toplum güvenliği bakımından tehlike oluşturmama şartına dair ve

cezası bu nedenden dolayı ertelenmeyen hasta mahpusları aleyhine işkence ve diğer kötü muamele yasağının ihlal edildiğine dair bir tavsiye verildiği görülmüştür. Öte yandan yine raporda 2015 yılından bu yana 33 mahpusun merkezde hayatını kaybettiği bilgisi de mevcuttur.

Merkezde yapılan görüşmelerden anlaşılan ve ziyaret heyeti tarafından tespit edilen sorunlar özetle; duvarların içinden kesik demir parçaları çıkması ve bunları mahpusların kendilerine zarar vermek için kullanabilecekleri, binanın fiziki yapısının engelli ve hasta mahpuslar için erişilebilirlik kriterlerini taşımada yetersizliği, hasta bakıcı sayısının yetersizliği, mahpusların fizyoterapist için çok sıra bekledikleri, psikolog ve sosyal çalışmacının koşulları gezerek kişilerle görüştüğü ama tekil olarak görüşme talepleri olduğu, sağlık personeli sayısının yetersizliği, bazı ilaçların son kullanım tarihinin geçmiş olduğunun ziyaret heyetince tespit edildiği, merkezde diyaliz ünitesi ve yoğun bakım servisi olmaması nedeniyle sorun oluşturduğu, hastaneye sevkinin geç yapıldığı ya da yapılmadığı, kötü muamele iddiasında bulunan birkaç mahpus olduğu, terör suçlarından barındırılan mahpusların infaz koruma memurları hakkında olumsuz davranış ve sözlerine maruz kaldıkları, Bolivyalı bir mahpus için tercüman imkanı olmadığı ve bu nedenle iletişim kurulamadığı, yağmurlu havalarda havalandırma seçeneği olmadığı, kamelya ya da bir kapalı alanın hava koşullarına göre havalandırma olarak tahsisi talebi, açık görüşün 45 dakika ile sınırlı olduğu ve bunu yeterli olmadığı, mutfakta hijyen konusunda sıkıntılar olduğu, yemek çeşitlerinin yetersiz olduğu ve sıklıkla aynı yemeklerin sunulduğu hususlarındadır.

Ziyaret tarihinde merkezde terör suçundan hükümlü bulunan ve açlık grevinde bulunan 3 kişi bulunduğu, bu mahpuslarla yapılan görüşmelerde; merkez idarecileri, infaz ve koruma memurları ve jandarma personelinin kötü muamelesine maruz kaldıkları, odalarına aniden baskınlar yapıldığı ve ellerinde kameralarla odalarına girildiği, mahremiyetlerinin ihlal edildiği, açlık grevini bırakmaları için psikolojik baskıya maruz kaldıkları, tedaviyi reddetmelerine karşılık zorla hastaneye götürüldükleri, engellilikleri nedeniyle tek başına bir odada kalamayacakları fakat tek başına tutuldukları bu durumun hayatlarını olumsuz yönde etkilediği; açlık grevinde olan ve iki eli dirseğinden ampüte olan bir mahpus tarafından, kendisine limonların kesilmeden verildiği, limonata istediğinde görevli personelin yaptığı limonataların çok şekerli olduğu ve içemediği, vitamin takviyelerinin yapılmadığı beyan edilmiştir.

Merkez idaresi tarafından bu iddialara cevap verilmiş ve söz konusu beyanlar kabul edilmemiş, ziyaret heyetine kamera görüntüleri izlettirilmiş ve fakat görüntülere dair bir değerlendirmeye raporda yer verilmemiştir. Tavsiyeler bölümünde bu soruna dair esaslı bir tavsiye verilmemesinden merkez idaresinin cevabına itibar edildiği anlaşılmaktadır.

Merkezde adli olarak ilgi mercilere bildirilmesi gereken olaylar hakkında yılda ortalama 150 bildirim yapıldığı ziyaret heyetine bildirilmiş, ayrıca terör suçlarından barındırılanların şikâyet ve talepleri ile ilgili Adalet Bakanlığı ve ilgili Cumhuriyet Başsavcılıkları ile yazışmalar yapıldığı özellikle belirtilmiştir.

Ziyaret sonunda merkez idaresi ile yapılan görüşmeye merkezin aile hekimi, Jandarma komutanı ve Kurumdan sorumlu Menemen Cumhuriyet Savcısı da katılmış, mahpusların şikâyet ve talepleri iletilmiş, bazı olaylara ilişkin kamera kayıtları izlendiği belirtilmiştir

Raporun sonuç kısmında Merkez idaresine, Adalet Bakanlığına, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına ve Jandarma Komutanlığına yönelik; işkencenin ve kötü muamelelerin önlenmesine dair eğitim ve bilginin merkez personelinin eğitim programında kapsamlı bir şekilde yer alması, öfke kontrolü, kriz müdahalesi gibi mesleki ve kişisel becerileri kazanabilecekleri eğitimlerden faydalandırılması, kadın mahpuslarında yer alabileceği merkez içi sosyal faaliyetlerin artırılması, açlık grevinde olan mahpuslara ilişkin olarak; gerekli ihtiyaçlarının karşılanmaya devam edilmesi, sağlık kontrollerinin aksatılmaması, açlık grevini sonlandırmaları hususunda kendilerine tavsiyede bulunulması, öte yandan B1 vitamini eksikliğinde Wernicke-Korsakoff sendromu gibi hafıza üzerinde kalıcı hasarlar bırakan bir rahatsızlığın ortaya çıktığı bu nedenle düzenli olarak vitamin takviyelerinin temin edilmesi gerektiğinin unutulmaması, diyaliz ünitesinin oluşturulması için Sağlık Bakanlığı ile ortak süreç yürütülmesi, tüm ilaçların ve medikal malzemenin son kullanım tarihlerinin takibi için elektronik takip sisteminin hayata geçirilmesi, tıbbi cihazların belirli zaman aralıklarında kalibre edilmesi gerektiğinden bir sorumlunun belirlenip bu cihazlarının envanterinin çıkartılıp kalibrasyon aralıklarının takip edilmesi, çalışanların belirli aralıklarla ilk yardım, hijyen gibi konularda yıllık takvim çerçevesinde belirlenmiş eğitimleri alması, infaz koruma memuru ve hasta bakıcı personel sayılarının artırılması gerektiği, mahpus için “toplum güvenliği bakımından tehlike” kistasının ceza tehirine engel olabildiğinin ve bu durumun ağır hastalık halinde hak kayıplarına yol açabileceğinin değerlendirilmesi ve bu kapsamda mevzuat yönünden çalışmalar yapılması, hasta ve engelli mahpuslara yönelik oluşturulan merkezde erişilebilirliğin sağlanması için gerekli düzenlemelerin yapılması, personele mesleki ve kişisel gelişim ihtiyaçları doğrultusunda verilen eğitimlerin her personel için uygulanması ve sıklığının ihtiyaçlar doğrultusunda belirlenmesi, ceza tehiri kabul edilmesine rağmen, mahpusun gidecek yeri olmaması veya ailesi tarafından kabul edilmemesi gibi durumlar mahpusların yerleştirilebileceği Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesinde bir bakım kuruluşu bulunmaması nedeni ile bu kişilere yönelik bakım politikasının geliştirilip bu kapsamda gerekli önlemlerin alınması, hastalığı olan mahpuslara sevk veya tedavileri sırasında kelepçe takılmasının, işkence ve kötü muamele yasağı ile bağlantılı olarak mahpuslara yönelik muameleler kapsamında değerlendirilebileceği düşünülerek mahpusların sağlık durumlarının göz önünde bulundurulması ve bu konuda hassasiyet gösterilmesi, sevkler de acil servislerde uygulanan kodlamalara benzer bir uygulama getirilmesi, bu doğrultuda merkez idaresi ile iş birliği yapılarak; acil, ikincil ve hafif kodlarıyla sevkler üçe bölünerek değerlendirilmesi ve bu sınıflandırmalara göre bir sıralama yapılması tavsiyelerine yer verilmiş, tavsiyelerin takip yöntemine dair bilgi verilmemiştir.

Rapor içeriğinde mutfak temizliği ile ilgili hijyen kurallarına uyulmamış olduğu konusunda tespit devamında, ziyaretten yaklaşık bir ay sonra merkez tarafından temizlik

yapıldığı bilgisinin iletildiği bilgisi mevcuttur. Bu bilgiden tavsiyelerin takip yönteminin ziyaret merkezinden alınan bildirimler olduğunu anlamak mümkündür. Takip ziyareti yapıp yapılmayacağı ise bilinmemektedir.

C. RAPORU YAYINLANMAYAN ZİYARETLER

2019 yılında TİHEK'in gerçekleştirdiği, raporu yayınlanmayan ve fakat web sitesinden öğrenilen ziyaretler; Esenboğa Havalimanı Transitalan Ziyareti, Elazığ Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi Ziyareti, Ankara Ümitköy Huzurevi Ziyareti, Rize Kalkandere L Tipi Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti, Van Kurubaş Geri Gönderme Merkezi Ziyareti, Van M Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti, Muğla E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti, Ankara 75. Yıl Huzurevi ve Yaşlı Bakım Merkezi Ziyareti, Şanlıurfa E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti, Şanlıurfa İl Emniyet Müdürlüğü Nezarethaneleri Ziyareti, Ankara Sincan Açık Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti, Ankara Sincan Çocuk Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti, Manisa Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi Ziyareti, Kütahya E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti, Kütahya Açık Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti, Kütahya Huzurevi, Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi Ziyareti, Samsun Büyükşehir Belediye Başkanlığı Huzurevi Ziyareti, Rize Kalkandere Açık Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti, Elazığ 1 Nolu Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti, Elazığ 2 Nolu Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti, Elazığ T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti, Ankara Fatma Üçer Huzurevi, Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi Ziyaretidir.

2018 yılında gerçekleşen, raporu yayınlanmayan ve fakat TİHEK'in 2018 yılı Ulusal Önleme Mekanizması raporunda belirtildiği üzere ziyaretler; Elazığ 1 ve 2 Nolu Yüksek Güvenlikli Ceza İnfaz Kurumları, Elazığ T Tipi Ceza İnfaz Kurumu, Ankara Sincan Açık Ceza İnfaz Kurumu, İzmir Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumu, İstanbul Maltepe 3 Nolu Kapalı Ceza İnfaz Kurumu, Ordu Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu, Sivas E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu, Erzurum İl Emniyet Müdürlüğü Nezarethaneleri, Erzurum Adliyesi Nezarethaneleri, Samsun Emniyet Müdürlüğü Nezarethaneleri, Samsun İl Jandarma Komutanlığı Nezarethaneleri, Konya Emniyet Müdürlüğü Nezarethaneleri, Ankara Saray Çocuk Evi, Malatya Çocuk Evi, Ankara Dr. Abdurrahman Yurtaslan Onkoloji Eğitim ve Araştırma Hastanesi Psikiyatri Servisi ve Toplum Ruh Sağlığı Merkezi, Konya Eğitim ve Araştırma Hastanesi Psikiyatri Kliniği, Kayseri Özel İhtisas ve Engelli Bakım Merkezi, Samsun Özel Dr. Nejat Akyol Bakım Merkezi, Ankara Demetevler Fatma Üçer Huzurevi Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi, Ankara 75. Yıl Huzurevi, Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi, İzmir Geri Gönderme Merkezi, Kayseri Geri Gönderme Merkezi, Gaziantep Geri Gönderme Merkezi, Erzurum Geri Gönderme Merkezi, Malatya Geçici Barınma Merkezi, Adana Sarıçam Geçici Barınma Merkezi, Kilis Öncüpınar Geçici Barınma Merkezi, Hatay Boynuyoğun Geçici Barınma Merkezi-dir.

2017 yılında gerçekleşen ziyaretler; Trabzon E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu, Rize L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu, Trabzon Araklı Açık Ceza İnfaz Kurumu, Trabzon Ataköy Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hastanesi, Rize Emniyet Müdürlüğü Nezarethaneleri, Antalya Gazipaşa Emniyet Müdürlüğü Ziyaretidir.

5. SONUÇ

Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu'nun faaliyetlerini yoğunlaştırdığı ve başvuru ile ziyaret sayılarını yükselttiği bu yılda da bağımsızlık ve yetkinlik sorunları, kurul kararlarının Seçmeli Protokol ruhuna aykırı olması ve ziyaretlerin de standartlara uygun olmaması sorunları devam etmektedir.

Dahası İşkence Önleme Alt Komitesi'nin 2015 yılında henüz TİHEK kurulmadan önce yaptığı Türkiye ziyareti sonrası hazırladığı rapordaki tespit ve değerlendirmeler ile tavsiyeleri, 2019 yılında mevcut TİHEK için de geçerliliğini ve güncelliğini daha da önem arz ederek korumaktadır. Üstelik rapordan sonra TİHEK'in bağımsızlık ve yetkinlik sorunları ortadan kaldırılmamış, aksine derinleşmiş ve Türkiye tarafından yasal değişiklikler Alt Komite'ye bildirilmemiştir.

Bu nedenlerle İşkence Önleme Alt Komitesi'nin 2015 yılı ziyaretine dayalı raporunda yer alan tavsiyelerin uygulanmasıyla birlikte kurumun yasal mevzuatı da dâhil öncelikle gündeme alınmalı ve yeniden düzenlenmelidir.

Türkiye İnsan Hakları Vakfı olarak, bağımsız, etkin, gerçekçi ve yetkin bir ulusal önleme mekanizması kuruluncaya kadar Seçmeli Protokol'ün uygulanmasının izlenmesi bağlamında yıllık raporlarımıza devam edeceğiz.

TİHV GENEL MERKEZİ

Mithatpaşa Caddesi No: 49/11 6. Kat 06420 Kızılay/ANKARA

Tel/Faks: (312) 310 66 36 • +90(312) 310 64 63

E-posta: tihv@tihv.org.tr

TİHV DİYARBAKIR TEMSİLCİLİĞİ

Lise Caddesi Eyyüp Eser Apartmanı No: 8/12 6.Kat Yenişehir/DİYARBAKIR

Tel/Faks: (412) 228 26 61 • 228 24 76

E-posta: diyarbakir@tihv.org.tr

TİHV İSTANBUL TEMSİLCİLİĞİ

Bozkurt Mah. Türkbeyi Sokak Ferah Ap. No:113/6 Kurtuluş-Şişli/İSTANBUL

Tel: (212) 249 30 92 • 293 43 33

E-posta: istanbul@tihv.org.tr

TİHV İZMİR TEMSİLCİLİĞİ

1471 Sk. No.1 Kenet 1 Sitesi D.1-2 Alsancak/İZMİR

Tel/Faks: (232) 463 46 46 • 463 91 47

E-posta: izmir@tihv.org.tr

TİHV CİZRE REFERANS MERKEZİ

Dicle Mahallesi, Nurullah Caddesi No 63 / 1 Cizre/ŞIRNAK

Tel/Faks: (486) 616 86 07 • 616 86 10

E-posta: cizre@tihv.org.tr

TİHV VAN REFERANS MERKEZİ

Serefiye Mahallesi, Santral 6. Sokak Haydaroğlu İş Merkezi

B – Blok No:13 İpekyolu/VAN

Tel/Faks: (432) 215 12 61 • 214 11 37

E-posta: van@tihv.org.tr